Mitropolit Antonie de Suroj
TAINA IERTĂRII. TAINA TĂMĂDUIRII
DTP & Layout: Liviu Stanciu
Coperta: Gianina Sântoma
Culegere text şi corectură: Mănăstirea Nera
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României Mitropolit Antonie de Suroj
Taina Iertării. Taina Tămăduirii / Mitropolit Antonie de Suroj – Ed. a 2-a, rev.
— Alba-Iulia: Reîntregirea, 2014 Monahia Anastasia (Igiroşanu) (trad.)
ISBN 978 – 606 – 509 – 131 – 3 28: 616
Traducerea s-a făcut după:
— Antoine de Suroj, „Le Sacrement de la Guerison", Les Editions du Cerf, Paris, 2004
— „Sermons and Talks" – cuvântări în limba engleză ţinute de Mitropolitul Antonie la Catedrala Ortodoxă Rusă din Londra
Pe coperta I: „Pogorârea la iad" (detaliu) – frescă, sec. al XVI-lea, Teofan Cretanul, Mănăstirea Stavronikita
MITROPOLIT ANTONIE DE SUROJ
TAINA IERTĂRII. TAINA TĂMĂDUIRII
— Ediţia a doua – Tipărită cu binecuvântarea înaltpreasfinţitului Părinte IRINEU, Arhiepiscop al Alba Iuliei
Traducere din limbile engleză şi franceză: Monahia Anastasia (Igiroşanu)
<S (am
REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 201A

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul de faţă reprezintă o culegere de predici rostite de către Mitropolitul Antonie al Surojului, cel care a fost întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse din Marea Britanie1. Aceste predici sau cuvântări duhovniceşti – cum le numeşte editorul care a publicat înregistrările – acoperă mai bine de douăzeci de ani din viaţa marelui episcop, al cărui talent de predicator s-a făcut cunoscut în întreaga lume, mai ales

datorită numeroaselor traduceri. Mai bine de jumătate din omilii au fost rostite în timpul Postului Paştelui şi în cel al Crăciunului. Ele se adresează unor oameni deja sensibilizaţi pentru a intra în perioada Postului ca într-o perioadă de pocăinţă – o pocăinţă bucuroasă, insistă autorul – şi a se pregăti pentru spovedanie ca şi cum s-ar afla în ceasul morţii sau înaintea Judecăţii de Apoi. Acesta e nivelul extrem de înalt la care Mitropolitul aşază Taina Spovedaniei, ce-l ajută pe credincios să nu rămână închis în păcatul său şi-i deschide calea vieţii veşnice.

Aceste texte nu au fost revizuite de autor şi păstrează toată prospeţimea spontaneităţii momentului în care au fost rostite. Noi am respectat unele particularităţi sau repetiţii inerente limbajului vorbit. Gândirea, fără a se supune întru totul rigorii cerute unui text el a

1 Mitropolitul Antonie a fost întemeietorul Diocezei Surojului (Biserica Patriarhiei Ruse în Marea Britanie) pe care a păstorit-o timp de 50 de ani până la data adormirii sale întru Domnul anul 2003. (n.t.)

Mitropolit Antonie de Suroj borat în liniştea biroului, urmează cu un elan plin de viaţă şi de firesc o linie de mare coerenţă. Cel ce vorbeşte are de transmis un mesaj precis unor persoane care, în cea mai mare parte, îi sunt familiare, cărora le cunoaşte în acelaşi timp şi puterile, şi slăbiciunile, dar mai ales setea duhovnicească ce se cere astâmpărată. Cititorul poate să se identifice cu acest auditoriu preocupat de desăvârşirea sufletească şi, în acelaşi timp, să citească aceste rânduri ca şi cum le-ar asculta în realitate, percepând, dincolo de cuvântul scris, glasul liniştit şi mlădios al predicatorului.

Am considerat că nu este inutil să aducem o lămurire asupra noţiunii de pocăinţă – ca răspuns pe care fiecare creştin este chemat să-l dea – şi a noţiunii de spovedanie, adresându-ne în special celor pentru care ea constituie o taină sau, altfel spus, un act „ritual” prin care păcătosului îi este redată starea cea dintâi, demnitatea sa de fiu al lui Dumnezeu. Ortodocşii şi catolicii consideră spovedania ca o Taină, chiar dacă în Biserica Romano-catolică participarea credincioşilor la aceasta s-a diminuat considerabil, până la a cădea pe ici pe colo în desuetudine, în timp ce în Bisericile protestante individualismul rămâne propovăduit cu rigurozitate, cu toate că „terapia sufletului” se desfăşoară deseori sub călăuzirea unui pastor.

În latină, cuvântul „paenitentia" semnifică o pedeapsă, o sancţiune de tip juridic, ce se aplică pentru a îndrepta abaterile de la calea cea dreaptă. În greacă, „metanoia", cuvântul ce desemnează pocăinţa, are sensul de convertire, întoarcere, schimbare, reorientare. Pocăinţa este o reînnoire a modului de viaţă, de gândire

6

Taina Iertării. Taina Tămăduirii şi de simţire a realităţilor, a modului de a iubi; pe scurt, o preschimbare a persoanei care voieşte a se întoarce de la păcat cu ajutorul harului dumnezeiesc. Accentul se pune pe conştientizarea propriei stări de păcătoşenie a omului aflat în faţa nemărginitei milostiviri a lui Dumnezeu ca şi pe hotărârea acestuia de a se supune voinţei dumnezeieşti. Rostul Tainei Spovedaniei este mai puţin acela de a aplica sancţiuni, pedepse – chiar dacă se poate vorbi şi de „epitimii", canoane, puneri la încercare – cât mai curând acela de a prescrie remedii pentru alinarea rănilor pricinuite de păcat, de a deschide calea spre tămăduire. Astfel, în rugăciunea ce se citeşte înaintea spovedaniei, preotul îndeamnă astfel: „Îndrăzneşte! Ai venit la doctor, ia seama să nu te întorci nevindecat".

La botez, toate păcatele sunt iertate, dar posibilitatea de a păcătui nu dispare. Omul va recădea în vechile deprinderi, de aceea iertarea se cere a fi reînnoită. Mărturisirea păcatelor, numită adeseori „al doilea botez", vine să cureţe, să îndrepteze, să sfinţească, preschimbându-l pe cel păcătos.

Nu este posibilă o catalogare a păcatelor, nici distincţia între păcatele neînsemnate şi păcatele de moarte. Dacă moartea este plata păcatului, cum spune Sfântul Pavel, atunci tot păcatul, fie el chiar neînsemnat, poartă în sine puterea morţii. Mitropolitul Antonie atrage atenţia mai puţin asupra „marilor" păcate (adulter, crimă, hoţie), a căror evidenţă ţâşneşte în ochii tuturor, cât mai ales asupra mulţimii covârşitoare de „mici" păcate ale vieţii de zi cu zi, care distrug sufletul, făcându-l să sufere. El ne propune să dezlegăm aceste „noduri".

7

Mitropolit Antonie de Suroj să le dezrădăcinăm chiar de la ivirea lor, pentru a nu lăsa timpul să le acopere cu mantia uitării sub care, în straturile inconştientului, ele nu încetează să-şi deverse otrava.

Psihologia ne învaţă că anumite schimbări de dispoziţie, mişcări ale irascibilităţii, sunt legate de pulsiuni psihice al căror control poate să scape voinţei. În Taina Spovedaniei dezlegarea, iertarea este totală, ştergând toate păcatele, conştiente sau inconştiente, comise cu ştiinţă sau din nebăgare de seamă; toate sunt spălate de Dumnezeu dacă mărturisirea este sinceră şi dacă există voinţa de a nu recădea în vechile obişnuinţe.

Cât e de greu să apară sentimentul păcătoşeniei, să se nască pocăinţa şi singura nădejde a iertării să se aşeze în Dumnezeu! Mulţi oameni spun: „Dar eu n-am omorât, nu am făcut rău nimănui", „Nu văd nimic ieşit din comun în viaţa mea" sau, încă şi mai grav: „Eu nu am păcate". Să reîncălzeşti o asemenea indiferenţă rece nu e uşor, remarcă autorul acestor pagini. El arată însă că cei ce se angajează într-o lucrare temeinică şi continuă de căinţă pentru păcate sfârşesc prin a dobândi o mare sensibilitate în conştientizarea propriei stări de păcat şi-şi folosesc toate armele în lupta împotriva păcatului.

Mai ales atunci când o persoană se împărtăşeşte rar – ceea ce, din nefericire, se întâmplă frecvent în Biserica Ortodoxă – se cere o pregătire temeinică ce cuprinde citirea rugăciunilor de pocăinţă, examenul de conştiinţă şi spovedania. Esenţialul este de a evita orice banalizare a actului euharistie. Când însă este vorba de o persoană practicantă care vine cu regularitate să se împărtăşească cu Pâinea cea Cerească, Mitropolitul Antonie sugerează că mărturisirea în faţa preotului

8

Taina Iertării. Taina Tămăduirii poate fi rărită în timp, în afară de situaţiile când au loc căderi neprevăzute. Orice păcat, fiecare dintre noi a putut să vadă aceasta, provoacă, în funcţie de gravitatea sa, o rană în suflet, o boală gravă sau chiar un rău incurabil. Taina iertării păcatelor e resimţită, de aceea, ca o tămăduire duhovnicească: „Aici se află un doctor, nu un judecător. Aici nimeni nu este osândit, ci fiecare primeşte iertarea păcatelor" (Sfântul Ioan Gură de Aur). Mitropolitul Antonie merge până acolo încât afirmă că cel ce se căieşte ar trebui să se prezinte la spovedanie ca şi cum s-ar afla în pragul morţii, gata să înfrunte Judecata de Apoi.

Pentru ce este necesară prezenţa unui preot? Mai întâi pentru a oferi celui în nevoie taina, îngăduind celui ce se mărturiseşte să pună un nou început vieţii. Apoi pentru că o mărturisire făcută în taina sufletului, oricât de salutară ar fi ea, nu este de ajuns; prezenţa unei alte persoane e necesară, chiar dacă este mai stânjenitoare, mai dureroasă. Important este să depăşim ruşinea care ne îndeamnă să ascundem realitatea ticăloşiilor noastre, după cum remarcă autorul. El insistă mult asupra pregătirii pentru spovedanie, pregătire care, dacă e făcută cu multă seriozitate, ar putea avea chiar o importanţă mai mare decât însăşi spovedania. În sfârşit, prezenţa preotului ca martor, nu ca judecător, dă celui ce se spovedeşte sentimentul că, dacă păcatul săvârşit îi aparţine lui însuşi în întregime, în schimb firea sa păcătoasă este împărtăşită de acest martor care, într-un anumit sens, poartă şi el în mod indirect responsabilitatea păcatului său. „Noi toţi suntem răspunzători pentru toţi şi pentru toate” scria undeva

Dostoievsky pe care Mitropolitul Antonie îl citează cu plăcere. El însuşi foloseşte mereu în predicile sale cuvântul „noi” integrându-se astfel în turma credincioşilor săi, cărora nu li se adresează pe un ton savant, ci alăturându-li-se lor, unei comunităţi de oameni păcătoşi. El ne atenţionează totodată să nu-l închidem pe cel care suferă în păcatul său, ci să-i îngăduim să se elibereze din legăturile care îl sufocă. Într-un anume sens, toată comunitatea euharistică împărtăşeşte povara păcatului care apasă pe umerii unuia dintre membrii săi şi are misiunea de a-l ajuta, prin rugăciune, să se uşureze de această povară.

Este bine cunoscut rolul important pe care-l joacă în Biserica Ortodoxă stareţii, aceşti oameni ce strălucesc de o lumină blândă şi liniştită, care au dobândit harisma deosebirii duhurilor. Îi aflăm fie retraşi la margine de lume, fie chiar în inima comunităţii credincioşilor, cum a fost şi cazul Mitropolitului Antonie al Surojului. Autoritatea lor nu vine din funcţia pe care o au, ci izvorăşte de la însuşi Duhul Sfânt. Aflăm în scrierile acestor oameni duhovniceşti o remarcabilă ştiinţă a mecanismelor psyche-ului, a pulsiunilor pasionale, a pericolelor refulării. „Multe patimi se ascund în sufletul

nostru şi scapă atenţiei. Ispita le dezvăluie”, ne spune Evagrie Ponticul. Scoaterea la lumină a gândurilor ascunse, a relelor înclinaţii adunate în inimă, ne îngăduie să ne eliberăm de stările bolnăvicioase şi de nelinişti, care sunt o sursă de suferinţă şi care ne pot dezechilibra viaţa.

Către o astfel de pogorâre în adâncurile propriului sine ne invită paginile acestei cărţi.

70

Taina Iertării. Taina Tămăduirii

Mărturisirea păcatelor, împăcarea, terapia sufletului, împlinirea duhovnicească, oricare ar fi denumirea adoptată, ar putea fi un subiect rodnic de discuţie între catolici, protestanţi şi ortodocşi. Însuşi Domnul nostru ne cheamă la aceasta, căci El ne-a arătat că „aşa este scris... în numele Său să se propovăduiască pocăinţa şi iertarea păcatelor la toate neamurile” (Luca 24, 46 – 47). Într-o epocă în care Dumnezeu a fost înlăturat din prim-planul scenei, în care sensul paternităţii duhovniceşti şi al disciplinei în dobândirea valorilor a fost trecut cu vederea sau chiar s-a pierdut, nu ar fi, oare, urgent şi de neapărată trebuinţă să cercetăm cum unii şi alţii pun în lucrare această chemare a lui Hristos despre care ni se vorbeşte la sfârşitul Evangheliei Sfântului Luca?

De asemenea s-ar mai putea pune în paralel practica spovedaniei cu cea a psihanalizei, chiar dacă doar pentru a le delimita sferele de acţiune, care pot ocazional să se întretaie fără a se confunda vreodată. Psihanaliza poate şi trebuie să explice, să scoată la lumină laturi ascunse ale sufletului, dar nu va putea niciodată să acorde iertarea, singura care îngăduie cicatrizarea definitivă a rănilor.

Iertarea se situează între Dumnezeu, Cel Sfânt, şi om, cel păcătos. Dumnezeu nu iartă de la înălţimea atotputerniciei Sale. Greşeala nu poate fi ştearsă decât prin Jertfa Celui care a luat asupra Sa păcatul lumii – Mielul junghiat pe Cruce. Această iubire jertfelnică a lui Hristos pentru întreaga omenire răspunde iubirii Tatălui, Cel Ce voieşte să-l ridice la demnitatea cea dintâi pe omul pe care însuşi l-a plăsmuit. Singur Hristos are puterea duhovnicească de a ierta păcatele, asumându-le până la ultima lor consecinţă, moartea, şi nimicindu

77

Mitropolit Antonie de Suroj le privi biruinţa Lui asupra morţii. Creştinul este deci chemat, după cum o face şi Mitropolitul Antonie, să se pogoare în vinovăţia universală pentru a o împărtăşi şi a o oferi ca jertfă Tatălui. Toţi suntem vinovaţi. A te recunoaşte ca păcătos înseamnă a împărtăşi vinovăţia universală şi totodată a afirma mântuirea dăruită în Iisus Hristos prin părtăşia la Potirul Euharistie. Este „fiorul sufletului înaintea porţii raiului”.

Michel Evdokimov

12

ÎN CĂUTAREA PĂCII CU DUMNEZEU, CU APROAPELE $1 CU NOI ÎNŞINE

Pacea despre care vorbea Mitropolitul Antonie este un dar de la Dumnezeu, o deplină revărsare a iubirii Lui dumnezeieşti. Mitropolitul însuşi dobândise această pace, pe care la rândul său o revărsa cu generozitate asupra tuturor celor pe care îi întâlnea, fie credincioşi, fie necredincioşi, însufleţindu-i de dorul de a dobândi ei înşişi această binecuvântare.

Cum putem să ne deschidem inimile ca să primim această pace? Cum putem face pace cu noi înşine, cu aproapele, cu Dumnezeu? Aceasta era preocuparea centrală a viziunii sale, miezul învăţăturii pe care o propovăduia prin însăşi viaţa sa.

Desigur că nu putem dobândi această pace decât dacă deşertăm înaintea Domnului toată zgura păcatului ce se ascunde în cele mai tainice unghere ale sufletului nostru. Aici se află rostul Tainei Mărturisirii: dezbrăcaţi de multiplele straturi şi învelişuri cu care ne ascundem adevărata faţă, venim înaintea Domnului aşa cum suntem cu adevărat şi, căzând la picioarele Lui, îi cerem iertare, iar El ne ridică de la pământ şi, în dragostea Sa nemărginită pentru noi, oamenii, ne primeşte cu braţele deschise, ne îmbrăţişează ca pe fiul cel pierdut şi întors din marea şi jalnica lui risipire.

De această iubire necondiţionată aveau parte toţi cei care se spovedeau la Vlădica Antonie. Cu bine cu

73

Mitropolit Antonie de Suroj vântată dăruire de sine şi cu multă

blândeţe, el îl asculta pe fiecare până la sfârşit, coborând dacă era nevoie împreună cu acesta până în adâncul fiinţei sale, până în iadul sufletului său. Astfel, prin prezenţa tămăduitoare a Vlădicăi Antonie, călăuzit pas cu pas de cuvântul său plin de înţelepciune, erai însoţit pe calea de întoarcere de la întuneric la lumină, de la moarte la înviere, şi înnoit prin lucrarea Duhului Sfânt.

Monahia Anastasia u

ÎNTOARCEREA FIULUI RISIPITOR2

În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh

Cuvântul din Evanghelia ce s-a citit săptămâna trecută ne-a vorbit despre durerea sfâşietoare a păcatului şi, de asemenea, despre adânca durere a pocăinţei. Ne-a chemat la simţul răspunderii şi la conştientizarea faptului că, de nu vom ierta, nu vom putea fi iertaţi. Dar, deşi dorim să iertăm, nu înseamnă că vom şi îl în stare să ne deschidem cu totul inima pentru a-l primi pe celălalt în ea şi a-i dărui pacea, primind astfel şi noi, la rândul nostru, această pace.

După predica de săptămâna trecută am fost întrebat: ce ar trebui să facem atunci când nu putem ierta?

Dar dacă nu iertăm, mai putem noi, oare, rosti la rugăciunea Tatăl nostru: „Iartă-ne, precum şi noi iertăm”? Ne putem întoarce către Dumnezeu, iar dacă nu avem curajul să rostim aceste cuvinte, iertând cu toată puterea, cu toată capacitatea pe care o avem de a ierta aproapelui, putem cel puţin spune, din toată inima şi conştientizând această stare: „Doamne, din tot sufletul doresc să pot ierta. Măcar pentru aceasta, iartă-mă, Te rog, şi ajută-mă să dobândesc acea maturitate a sufletului, care să mă facă să înţeleg ce tragedie înseamnă despărţirea de fratele meu, pentru ca, într-o

2 Predică rostită la 26 Februarie 1989.

 bună zi, să pot spune din toată inima şi cu toată mintea mea, cu toată fiinţa mea: «Iert cu adevărat!»”.

Evanghelia de azi ne vorbeşte despre un alt aspect. Am putea spune că mesajul ei este cuprins în cuvintele psalmului: „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera”. Gândiţi-vă la fiul risipitor: el nu ne vorbeşte numai despre păcat – deşi ne vorbeşte despre păcat

– nu ne vorbeşte numai despre pocăinţă şi despre zdrobirea inimii – deşi ne vorbeşte despre acestea –, ci şi despre slăvită bucurie a împăcării.

Fiul se întoarce acasă, iar tatăl îl aşteaptă. Tatăl l-a aşteptat tot timpul cât el a fost plecat departe, uitând de casă, uitând de tatăl său, uitând de onoarea şi de demnitatea sa. Tatăl nu l-a uitat nicio clipă în tot acest răstimp în care a fost plecat. L-a urmat cu inima şi cu dragostea sa. A cunoscut tragedia pe care nici fiul cel tânăr şi nici fratele său mai mare nu au înţeles-o.

Plecând, fiul şi-a respins tatăl spunându-i: „Nu pot să mai aştept până ce vei muri ca să mă pot bucura şi eu din plin de viaţă! Cel puţin din punctul meu de vedere eşti ca şi cum ai fi mort. Nu am nevoie de viaţa ta, ci am nevoie de bogăţiile tale; am nevoie de roadele muncii tale pentru a mă putea bucura de viaţă”. După aceasta s-a scurs ceva timp, poate chiar ani mulţi, nu se ştie câţi…

Astfel se întâmplă în viaţa fiecăruia dintre noi, fără să ne dăm seama exact cum: după ce primim de la Dumnezeu tot ceea ce ne poate El dărui, risipim, trăind în chip nedemn de Dumnezeu şi de noi înşine; până într-o zi când ne ajunge foamea. În cazul fiului din parabolă, este, desigur, vorba de foame şi de mizerie fizică; dar sunt şi alte situaţii în care apare o

 altfel de foame: poate fi vorba de foamea de afecţiune, la momente de singurătate sau când suntem respinşi de ceilalţi; sau poate fi vorba de foamea spirituală şi de dorinţa de a ieşi din întunericul deznădejdii care ne asaltează sufletul atunci când ne dăm seama că suntem morţi, că scânteia de viaţă din noi a murit, că nici urmă de bucurie nu ne-a mai rămas, că nimic nu ne-a mai rămas în afară de cruda necesitate de a exista când de fapt viaţa noastră s-a stins, când morţi fiind suntem nevoiţi totuşi să existăm.

Aceasta este starea pe care tatăl o recunoaşte în fiul său atunci când spune slujitorilor şi mai apoi fratelui mai mare: „Fiul meu mort a fost şi acum a înviat”. În Evanghelie, Noul Legământ, avem şi alte exemple de ceea ce poate să însemne această moarte. Aduceţi-vă

aminte de femeia prinsă în adulter: ea trăia, păcătuia şi era fericită, dar într-o bună zi a fost vădită. A descoperit atunci cu groază că în Legea Vechiului Legământ cineva ca ea trebuia să fie ucis cu pietre. A înţeles deodată că păcatul şi moartea sunt unul şi acelaşi lucru; a înţeles că raţiunea pentru care fusese târâtă spre a fi ucisă cu pietre era păcatul ei.

Şi tatăl a înţeles acest lucru, anume că păcatul ucide: ucide bucuria, ucide viaţa, ucide relaţiile, ucide totul…; şi că nu există decât o singură cale prin care se poate redobândi viaţa: trezirea şi întoarcerea, împăcarea.

În istorisirea care s-a citit astăzi, fiul se întoarce la tatăl, se întoarce acasă, acea casă pe care o părăsise cu dispreţ, se întoarce la acea viaţă pe care o renegase; iar pentru că s-a întors acasă, poate să înceapă din nou să trăiască. Într-adevăr, cu lacrimi a semănat şi acum are parte de bucurie, de înviere!

77

2

Mitropolit Antonie de Suroi

Putem, oare, să ne imaginăm ce a simţit Lazăr când a ieşit din mormânt viu, dar cu o nouă experienţă, cu o nouă trăire? Ştia ce înseamnă să fii mort şi acum era viu din nou! Acelaşi lucru l-a simţit şi tânărul: ştia că viaţa sa este distrusă, fără speranţă, că nu mai are nici tată, nici casă. Şi iată-l din nou acasă: având un părinte, un cămin, având parte de dragoste, de recunoaştere. Mai mult decât atât, nimeni nu se aştepta ca el să se umilească, căci în clipa când a apărut, tatăl a alergat în întâmpinarea lui, l-a îmbrăţişat aducându-l înapoi acasă – nu este aceasta o minune? Este vorba aici nu numai de învierea păcătosului, ci şi de învierea tatălui! Tatăl, părăsit şi trădat de propriul său fiu, fusese şi el rănit de moarte… dar acum respira din nou, inima îi bătea să-i spargă pieptul, căci bucuria îi umpluse sufletul; se aprinsese de nădejde şi de o viaţă nouă, pentru că fiul i s-a întors acasă.

Fiul cel mare nu a înţeles acest lucru, deoarece nu-şi iubea fratele; el era frate tot atât cât alţii erau lucrători la gospodărie. Pe când tatăl iubea. Fiul cel mare nu a înţeles niciodată că fratele său murise din pricina îndepărtării de tot ceea ce însemna iubire; ceea ce a

simţit el era că fratele său plecase de acasă pentru a trăi după bunul plac, în distracţii şi risipire. Poate era chiar invidios pe el. Fără îndoială că îl dispreţuia şi nu era capabil să îl compătimească. Şi tânărul a revenit acasă: cât de diferită a fost atitudinea fratelui mai mare de cea a tatălui…

Să ne gândim deci la întoarcerea noastră către Dumnezeu şi la întoarcerea noastră unii către alţii în pocăinţă, pentru a ne împăca şi a deveni din nou ca unul, răscumpărându-ne astfel greşelile întru bucurie.

78

Taina Iertării. Taina Tămăduirii întru biruinţă. Este miracolul bucuriei care ne cucereşte, miracolul iubirii care a înviat, miracolul credinţei celui care vine cu pocăinţă şi înţelege că este iubit în ciuda a toate şi al bucuriei celui care poate spune: „Oricât de departe a plecat de la mine fiul meu, fiica mea, prietenul meu, el crede în continuare în iubirea mea. Ce minunat lucru!"

Să ne gândim la Duminica ce vine, Duminica pocăinţei, în lumina minunii împăcării, redând şi noi viaţă persoanei pe care o vom ierta şi primind viaţă de la cel care ne va primi. Atunci, cu adevărat, se vor împlini cuvintele Scripturii că mai multă bucurie este pentru păcătosul care se pocăieşte decât pentru toţi drepţii din lume care nu au nevoie de pocăinţă. Pentru că unul era încă viu, poate înaintând cu greu pe cale, pe jumătate viu pe jumătate mort; pe când celălalt era mort, dar primind un cuvânt a revenit la viaţă.

Să ne dăruim viaţă unii altora, să primim viaţă unii de la alţii şi să ne bucurăm întru această biruinţă! Amin!

19

TAINA TĂMĂDUIRII5

Umul tămăduit – om nou

Pe măsură ce trec anii, unele lucruri devin din ce în ce mai greu de realizat şi aceasta nu din pricina vârstei, ci mai curând din cauza delăsării, a uzurii atât a trupului, cât şi a sufletului. Iar cel mai greu este a ne afla faţă în faţă cu propriul trecut, privindu-l cu ochii larg deschişi, fără să ne simţim copleşiţi de temeri. Căci pe măsură ce acumulăm experienţă, atunci când ne întoarcem privirea înapoi, spre

trecut, ne simţim de multe ori uluiţi să constatăm până la ce măsură de orbire, de surzenie şi de îngustime am ajuns. Abia atunci cântărim tot binele pe care am fi putut să-l facem şi tot răul pe care l-am fi putut evita.

Îmi amintesc de una din enoriaşele parohiei noastre care a adormit întru Domnul acum ceva vreme, şi când zic „a adormit” exprim exact sentimentul pe care îl încerc gândindu-mă la ea: după mulţi ani de viaţă, trupul său a adormit şi ea a intrat în veşnicie. Îmi aduc aminte cum, într-o bună zi, a venit să mă vadă, foarte agitată din pricina unei nelinişti ce nu o mai părăsea. Mi-a spus că odată cu trecerea anilor, cu bătrâneţea, nu-şi mai putea stăpâni gândurile ca altă dată. Nopţile îi păreau tot mai lungi, căci îşi pierduse somnul, iar imagini din trecut îi reveneau necontenit în memorie. 3

3 Cuvântare ţinută la Londra în timpul Postului Mare (1987).

 în mod excepţional îi apăreau şi imagini luminoase, dar ele nu evocau amintiri, ci apăreau doar ca o licărire.

Celelalte amintiri erau în schimb sinistre, purtând pecetea tristeţii, morbidităţii şi ruşinii. Ele o înconjurau ca o negură, nelăsându-i nicio clipă de răgaz; îi apăreau în timpul nopţii şi acopereau ziua întreagă ca şi cu un văl de întuneric, de abjecţie, de josnicie, de ticăloşie şi în ultimă instanţă de căinţă. Nu vedea nicio cale care să-i >

Îngăduie să se elibereze. Cum să iasă din toate acestea? I s-au prescris somnifere, dar imaginile trecutului, toate acele gânduri, continuau să i se învârtă prin cap, asaltându-i cugetul şi provocându-i spaima; ele nu dispăreau dar, în loc să lase în urma lor o amintire clară şi dureroasă, se transformau într-un coşmar.

I-am spus atunci ceea ce am de gând să vă împărtăşesc acum şi vouă, lucru pe care nu încetez să mi-l repet şi mie însumi: anume că a ne întoarce la acele momente din trecut care izvorăsc din memorie şi, plecând de la experienţa de viaţă acumulată între timp, a încerca să ne modificăm comportamentul de atunci, este dincolo de putinţa noastră. Dar trecutul se prezintă sub diferite aspecte. Există evenimente care,

survenite în trecut, au murit odată cu acest trecut şi s-au desprins precum frunzele copacilor toamna; aceste evenimente survenite în trecut au avut vremea lor şi şi-au pierdut consistenţa în momentul prezent. La fel se întâmplă şi cu păcatul pentru care ne-am pocăit: omul se poartă rău, în cuvânt, în faptă, în gândire, în dorinţe, dar dintr-odată se îngrozeşte şi se întoarce către Dumnezeu, îşi strigă durerea, ruşinea, se pocăieşte înaintea Lui şi renunţă la acea înclinaţie a sufletului care l-a putut antrena într-un astfel de comportament şi i-a putut stârni asemenea

sentimente şi cuvinte. Se poate întâmpla ca un păcat grav, oroarea simţită în urma săvârşirii unei fapte rele să se şteargă, pentru a nu lăsa decât o cicatrice în chip de avertisment, ca pentru a ne reaminti de slăbiciunea noastră, cât şi de nevoia de a trăi cu grijă, veghind pentru a nu cădea din nou în vechile obişnuinţe.

Faptele pot fi teribile, dar ele se pot şterge în mod definitiv printr-o pocăinţă sinceră. Sfântul Nichita, ucenicul Sfântului Simeon Noul Teolog, spune că prin lacrimile izvorâte dintr-o pocăinţă sinceră se poate redobândi chiar şi fecioria pierdută. Iar Sfântul Varsanufie cel Mare învaţă că, dacă ne pocăim cu adevărat înaintea lui Dumnezeu şi ştim că orice întoarcere la făptuirile noastre anterioare ne este de acum încolo imposibilă, pentru că datorită pocăinţei ceva în noi a fost distrus prin foc şi nu va mai da prilej acestei fapte rele de care noi suntem pe deplin răspunzători, atunci putem spune că am fost iertaţi şi că ceea ce s-a întâmplat s-a şters din cartea vieţii. Trecutul a trecut. După cum grăieşte un proverb rusesc: „Trecutul? Să nu mai vorbim despre el”.

Dar mai sunt în trecutul nostru şi fapte care, odată săvârşite, au supravieţuit timpului, nu s-au şters. La un moment dat reaua voinţă s-a instalat înăuntrul nostru şi s-a transformat în ură. Desigur că nimic grav nu s-a întâmplat, dar această ură s-a depus undeva în noi ca o otravă. Chiar dacă nu ne mai aducem aminte de persoana sau de împrejurările care au făcut să se nască aceste sentimente, aceste dispoziţii, nu încape îndoială că ele rămân nestingherite acolo. Oricare

ar fi fost modul nostru de viaţă şi oricum ar fi persoana care am devenit, pe undeva aceste stări ne otrăvesc viaţa la însăşi rădăcina ei, în profunzimile sale. Aşa încât acest

22

Taina Iertării. Taina Tămăduirii trecut nu aparţine de domeniul trecutului; el este în realitate ancorat în prezent. O anumită etapă din viaţă nu a fost depăşită, ea rămânând la punctul de plecare. E necesar ca ceva să intervină pentru a aduce tămăduire desăvârşită acestui trecut.

Pentru a ilustra cuvântul meu de început, iată exemplul unui om al cărui chip mi-a rămas viu în memorie. A fost cea dintâi persoană care s-a apropiat de mine pentru a se spovedi. Mult înainte de întâlnirea noastră el săvârşise o crimă şi de-a lungul a numeroşi ani trăise cu un sentiment de înfricoşare din cauza acestei fapte. Se pocăise şi nu numai că-şi regretase gestul, dar se lăsase măcinat de groaza în care alunecase. A sfârşit prin a-L găsi pe Dumnezeu datorită pocăinţei care crescuse în el, ajungând până la a-l putea spune lui Dumnezeu: „Eu nu mai sunt omul care a săvârşit crima; iartă-mă şi îngăduie-mi să trăiesc ca un om liber!...”

Aceste cuvinte: „Eu nu mai sunt omul care a comis păcatul” reprezintă etalonul după care se măsoară păcatul nostru – dacă acea crimă s-a şters sau nu, dacă păcatul s-a curăţit sau nu. În măsura în care suntem capabili să spunem: „Eu nu mai sunt acel om”, nu ne îndoim că acest păcat se aplică celui ce am fost cândva. Dar acest om e mort, el nu mai este; nu rămâne decât omul cel nou, născut din pocăinţă, după ce a trebuit să treacă mai întâi printr-o încercare teribilă, şi despre care acelaşi Sfânt Varsanufie cel Mare spune: „În asemenea cazuri putem fi chiar scutiţi de a mai merge la spovedanie, căci putem afirma cu toată certitudinea: Dumnezeu m-a iertat, de vreme ce a făcut din mine un om nou”.

Însă de multe ori se întâmplă cu totul altfel. Aşa cum spunea enoriaşa noastră: imagine după imagine

23

Mitropolit Antonie de Supoj trecutul i se impunea, evenimentele mici, ca şi cele mari. Nu erau păcate de gravitatea unei crime, ci păcate

mărunte care îi otrăveau sufletul şi viaţa. Atunci, să le uităm? Am insistat asupra faptului că de fapt nu trebuie să uităm, că nu ne izbăvim prin uitare; iertarea o putem primi, dar nu putem ierta pe noi înşine. Uitarea nu e soluţia... pentru că nu rezolvă problemele, nu vindecă sufletul, nu schimbă viaţa.

Atunci ce-i de făcut? Am sfătuit-o ca, de fiecare dată când îi mai apare vreo imagine din trecut, să-şi pună întrebarea: „Dacă m-aş găsi din nou în aceleaşi împrejurări în care am păcătuit, cum m-aş comporta acum, dat fiind faptul că experienţa mea de viaţă s-a mai îmbogăţit de-a lungul anilor? Atunci aveam 20, 30 sau 40 de ani, astăzi am 80 de ani şi câte nu mi-a fost dat să îndur, să înţeleg...” Dacă vă puteţi întoarce cu mintea la acel eveniment, aruncaţi o privire pătrunzătoare, plină de atenţie şi sinceritate, o privire fără păreri preconcepute şi fără milă de sine, şi întrebaţi-vă: „Dacă astăzi s-ar repeta aceeaşi întâmplare, cum m-aş purta oare? Ce aş face?” Iar dacă sunteţi în măsură să afirmaţi: „Nu aş mai putea niciodată face, spune, gândi sau trăi acest lucru”, atunci să ştiţi că aţi renăscut cu adevărat şi puteţi să-l spuneţi lui Dumnezeu: „Cea care a comis această faptă rea, cel sau cea care au fost actorii, sunt acum morţi; nici să mă mai pocăiesc pentru acest păcat aşa cum se cuvine nu mai pot, pentru că acest personaj care eram eu, a murit în mine”.

Îmi vine în gând o mărturisire similară a unei persoane care îmi spunea: „Iată, acestea sunt păcatele pe care le-am săvârşit în trecut. Le cunosc, mă dezic de ele, le urăsc, dar nu mă mai pot pocăi acum cu lacrimi.

24

Taina Iertării. Taina Tămăduirii pentru că nu mai sunt eu cel care le-a comis, acela este mort; chiar dacă nu am trăit mulţi ani, nu a mai rămas nimic din el datorită transformării pe care a suferit-o fiinţa mea şi care m-a făcut să cunosc adevărata pocăinţă”.

Parcurgând din nou firul vieţii noastre

Femeia despre care v-am vorbit a găsit în ea îndeajuns curaj pentru a privi în faţă fiecare eveniment înfricoşător din viaţa ei. Şi-a cercetat îndeaproape tot răul, minciuna, toată grozăvia celor trăite şi, ştiind să-şi pună într-un mod hotărâtor problema, atât înaintea ei

înşişi, cât şi înaintea lui Dumnezeu, dezlegând unul după altul toate nodurile vieţii sale, a simţit că se eliberează puţin câte puţin de trecutul său.

Întâlnirea noastră a avut loc atunci când ea era la o vârstă destul de înaintată, cu doi-trei ani înaintea morţii sale. Aceeaşi problemă revine de fiecare dată, ori de câte ori şi noi ne pregătim pentru spovedanie. Marea majoritate dintre noi ne aflăm în deplinătatea forţelor, iar viaţa ne antrenează în vâltoarea ei ca şi curentul unui fluviu. Suntem deosebit de activi şi ne preocupăm de multe, dar ne lipseşte acea seninătate care să ne îngăduie să privim în trecut asemenea omului ce contemplă natura din înălţimea unui munte şi care mătură cu o privire dreaptă, despărţimită, pătrunzătoare, plină de o adâncă emoţie, tot ceea ce se descoperă înaintea lui.

Ar trebui să învăţăm încă de la o vârstă fragedă să ne pregătim pentru spovedanii, acele spovedanii care nu se desfăşoară neapărat înaintea unui preot, acele

mărturisiri care au în vedere viaţa noastră de zi cu zi înaintea lui Dumnezeu. O, dacă am putea privi în faţă fiecare zi care trece şi tot ceea ce ne revine în memorie din trecut, dacă am fi în măsură să recunoaştem că acest trecut ne va acuza într-o bună zi, că va pune sub semn de întrebare dreptul nostru de a ne numi creştini sau chiar dreptul de a ne numi pur şi simplu oameni!... Dacă am fi gata să ne cercetăm trecutul în acest fel, am putea ca, treptat, an după an, să-i eliminăm povara şi am veni la spovedanie cuprinşi de o emoţie profundă şi adevărată, străină de orice falsă emotivitate, cu conştiinţa exigentă şi lucidă a stării noastre de păcătoşenie. Această conştientizare a păcatului nostru înseamnă că înaintea feţei lui Dumnezeu şi a oamenilor nu ne simţim demni de a fi respectaţi şi iubiţi. Atunci ne întrebăm: dacă toată lumea ar şti despre mine ceea ce eu însumi ştiu, cu ce faţă aş mai sta înaintea lor?... Nu este de ajuns să ne înfricoşăm la gândul că într-o bună zi, la Judecata de Apoi, se vor descoperi tuturor tainele vieţii noastre, deoarece noi amânăm pentru mai târziu, cu prea multă uşurinţă, ceea ce avem de făcut în momentul de faţă.

Da, Judecata de pe urmă va veni. Vom vedea atunci ce va fi! De acum şi până atunci mai e destul timp pentru pocăinţă, pentru o schimbare. Dar acest destul timp s-ar putea să nu-l avem niciodată, pentru că moartea vine prea curând pentru a reuşi să trăim aici pe pământ ca şi cum am fi deja în veşnicie.

Atunci când ne pregătim în mod regulat pentru mărturisire, fie ea de obşte sau individuală, ar trebui să facem efortul de a parcurge din nou firul vieţii noastre; nu-i de ajuns să aruncăm o privire fugară, întocmind o listă a faptelor noastre rele şi nedemne, ci trebuie să ne

Taina Iertării. Taina Tămăduirii examinăm mai în profunzime, ca să înţelegem cum de a fost posibil aşa ceva.

Mă voi îndepărta puţin de la linia pe care am urmat-o până acum. Nu e de ajuns să ne pocăim de păcatele noastre de zi cu zi, nu e de ajuns să ne punem întrebări de ordin pur moral: „Oare mă comport bine sau mă comport necorespunzător?” Problema esenţială este de a şti ce fel de om sunt eu. Eu spun despre mine că sunt o fiinţă umană; sunt atât de fericit că sunt rus, creştin ortodox; că sunt fiu sau fiică, soţ sau soţie, logodnic sau logodnică, tată sau mamă, că sunt prieten, camarad sau coleg de muncă; dar la urma urmei cine sunt eu cu adevărat? Ce este în mine chip al adevărului şi ce e doar sclipire amăgitoare? în ce măsură mă străduiesc să par în loc de a fi pur şi simplu?

Lupta cu gândurile

Pentru că, mai devreme sau mai târziu, puterile care ne ajută să punem stavilă amintirilor pentru a ne proteja ne abandonează, vom avea de înfruntat trecutul, fie cel îndepărtat, fie cel recent, şi ne va fi greu să ne împăcăm cu acest trecut. Înarmându-ne cu curaj şi cu duh hotărât vom putea ajunge la un liman, astfel încât eul nostru, atât cel superficial, cât şi cel profund, să fie transfigurat.

Încă un cuvânt referitor la această stare de istovire şi fizică, şi lăuntrică, a trupului şi a sufletului, care se instalează în noi odată cu scurgerea anilor şi cu evoluţia vieţii, oricare ne-ar fi vârsta.

Uneori ne lipseşte forţa necesară concentrării duhului în rugăciune; vrem să ne rugăm, dar ne simţim prea slabi; inima ne e sfâşiată, iar duhul şovăielnic, imaginaţi-vă un lac liniştit peste care suflă o briză uşoară... Toată suprafaţa lacului freamătă în bătaia vântului şi nu mai oglindeşte nici cerul, nici pământul; cât priveşte însă adâncurile, ele rămân calme, căci nu sunt atinse de această briză. Adeseori şi noi suntem ca acest lac: adâncurile noastre rămân limpezi şi liniştite, dar la suprafaţă se dezlănţuie o asemenea învolburare, încât nu mai avem posibilitatea de a ne aduna gândurile şi sentimentele. Ce-i de făcut?

Iată în acest sens un sfat pe care l-am primit odată de la duhovnicul meu şi pentru care îi sunt adânc recunoscător. El m-a povăţuit ca, înainte de culcare, să fac cinci metanii – bineînţeles că nu e vorba de numărul de metanii şi nici măcar dacă trebuie sau nu să facem aceste metanii, ci de a sta înaintea Domnului, închinându-ne Lui în duh şi în adevăr cu toată fiinţa – şi să zic: „Doamne! Pentru rugăciunile celor care mă iubesc păzeşte-mă şi mă mântuieşte”. „Apoi – îmi zicea Părintele Atanasie – aşază-te în pat şi aminteşte-ţi de fiecare om al cărui chip ţi se iveşte în memorie şi de toţi cei care nutresc pentru tine un sentiment de dragoste”.

Fiecare dintre noi avem persoane care ne iubesc, care aici pe pământ ne vor binele cu adevărat şi în mod sincer, care visează să ne vadă crescuţi până la măsura deplină a chemării noastre de oameni şi de creştini. De fiecare dată când memoria ne evocă numele sau chipul uneia dintre aceste persoane, să mulţumim lui Dumnezeu pentru faptul că pe pământ sau în ceruri există o astfel de persoană şi să-l cerem lui Dumnezeu

28

Taina Iertării. Taina Tămăduirii să o binecuvânteze pentru dragostea ei. Să ne depănăm amintirile, fără a scormoni prea mult în memorie, lăsând imaginile să irumpă liber. Ne vor apărea astfel apropiaţii noştri, părinţii, cei pe care i-am întâlnit odinioară şi care ne-au iubit cu o iubire sinceră. Apoi vor apărea, poate, sfinţii apropiaţi inimii noastre, către care adeseori ni se îndreaptă gândul şi pe care îi cinstim în mod deosebit. Aceştia ne vor apărea într-o lumină aparte,

lipsită de orice „obiectivitate”, căci ei vor lega o relaţie personală cu noi; vor face asta nu pentru că îi iubim, îi cinstim, îi admirăm, ci pentru că ne-ar fi imposibil să făptuim ceva dacă ei nu şi-ar întoarce faţa spre noi şi dacă iubirea şi grija lor pentru noi nu ne-ar impresiona profund şi nu ne-ar mişca inima.

Fiecare dintre noi îl poate evoca pe Sfântul Nicolae Făcătorul de minuni, pe Sfântul Serafim de Sarov sau pe un alt sfânt. Fiecare dintre noi poartă numele unui sfânt şi se simte legat de acest sfânt sau sfântă pentru veşnicie, încă din ceasul botezului aceşti sfinţi se roagă pentru noi, se gândesc la noi, ne înconjoară cu dragostea lor, cu o dragoste pe care arareori o vom afla pe pământ.

În sfârşit, vor apărea poate şi alţi sfinţi, despre care am citit sau despre care am auzit vorbindu-se, a căror icoană ne-a impresionat, care au intrat în viaţa noastră şi care într-o oarecare măsură ne-au transformat, lăsându-şi pecetea asupra noastră.

După aceea, adormind, ne vom cufunda în somn însoţiţi de aceşti sfinţi. Iar dincolo de această adunare de sfinţi se află Dumnezeul cel Viu şi Maica Lui. Atunci se va împlini în noi acest cuvânt al Vechiului Legământ: „Eu dorm, dar inima mea veghează” (Cântarea Cântărilor 5, 2) – această inimă e vie. Doar conştiinţa mi

 se stinge, pe când inima bate într-o părtăşie de iubire cu lumea celor vii şi cu lumea celor trecuţi la cele veşnice, pentru care nimic nu dăinuie în afara iubirii şi în care toţi ne iubesc cu o iubire nemărginită.

Acest lucru e la îndemâna tuturor. Ziceţi: „Doamne, pentru rugăciunile celor care mă iubesc, păzeşte-mă şi mă mântuieşte” şi deschideţi-vă amintirii acestei iubiri care a făcut posibilă viaţa voastră. Aceasta poate oricine să o facă. Oricare ar fi numărul anilor care apasă pe umerii noştri, oricare ar fi starea noastră de istovire pricinuită de oboseală sau boală, oricare ar fi starea noastră de împrăştiere şi de nervozitate, acest mod de a ne apropia de somn e întotdeauna cu putinţă.

Educându-ne inima

Ştim cu toţii din experienţă că, odată cu trecerea anilor, duhul

nostru pierde din vioiciune, iar trupul se vlăguieşte. Două lucruri rămân în noi de neclintit: voinţa şi inima. Omul tainic al inimii (I Petru 3, 4) de care vorbeşte Apostolul, va rămâne viu până în sfârşit.

Să vorbim puţin mai în amănunt despre voinţă. De cele mai multe ori, atunci când o evocăm, ne gândim la o forţă capabilă să ne constrângă să mergem într-o direcţie sau alta; este cea care, într-un anumit fel, ne determină să acţionăm în viaţă. În realitate, voinţa este ceva mai complex, mai bogat şi poate chiar mai frumos.

Voinţa începe atunci când dorinţa noastră este orientată către un ţel precis: oricare ar fi acest ţel către care ne antrenează, fie nevoia noastră de a ne astâmpăra foamea, fie setea noastră de iubire, fie înclinaţiile inimii

 noastre, el nu va înceta să ne atragă atâta timp cât nu a fost încă atins. Dacă suspinăm, tânjind după el cu destulă ardoare, voinţa noastră se va întări treptat, se va simţi mai încrezătoare în sine şi va şti să respingă toate obstacolele care i se ridică în cale. Istoria ne oferă exemple din rândul celor mari, al mai-marilor lumii; iar viaţa ne oferă exemple şi printre cei mici, cei de condiţie modestă, a căror iubire pentru o fiinţă umană, pentru familie sau pentru un grup de persoane, este atât de puternică încât reuşesc să-şi stăpânească neliniştea, teama de moarte, forţa inerţiei, îngrijindu-se numai de a sluji acestor fiinţe iubite şi de a-şi împlini datoria faţă de ele.

Pentru a ne întări voinţa nu este de ajuns să ne silim a o antrena. Nu este de ajuns să ne îndeplinim sarcinile vieţii cu duh hotărât, cu îndrăzneală şi într-un mod disciplinat. Ci trebuie ca inima noastră să fie pătrunsă de o dorinţă atât de profundă, atât de arzătoare în a atinge ţelul propus, încât nimic să nu ne poată opri. Sfântul Serafim de Sarov spune că, spre deosebire de păcătosul care cedează în faţa încercărilor, ispitelor, omul poate ajunge la sfinţenie datorită duhului său hotărât, spiritului de decizie.

Spiritul de decizie nu se întemeiază pur şi simplu pe o voinţă teoretică, pe o cunoaştere intelectuală a ceea ce este drept. Duhul hotărât este stârnit de elanul înflăcărat al inimii. În consecinţă, primul

lucru pe care se cuvine să-l educăm în noi este inima, cu capacitatea ei de a se dărui în întregime, de a se deschide profund, de a lăsa lumina dumnezeiască să pătrundă până în colţurile cele mai tainice, pentru a goni întunecimile opace, dar şi umbra cea mai fină.

„Inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule şi duh drept înnoieşte întru cele din lăuntru ale mele” (Ps. 50, 12). „Curat” înseamnă transparenţă. Credinciosul trebuie să lucreze din toate puterile sale la educarea inimii pentru a o pregăti. Sfântul Teofan Zăvorâtul compară această ucenicie cu aceea a unui muzician care îşi acordează instrumentul, atent la fiecare coardă în parte, trecând cu degetele de la o coardă la alta, pentru a ajunge la un acord perfect; căci doar atunci instrumentul mânuit de o mână înzestrată şi îndemânatecă va emite o muzică pe deplin armonioasă.

A ne educa inima este departe de a fi un fapt simplu. În schimb educarea intelectului este relativ mai uşoară – în funcţie de capacităţi, fiecare dintre noi poate să-şi dezvolte darurile sale intelectuale. Intelectul primeşte şi reţine tot ceea ce lasă asupra lui o anumită pecete. În privinţa aceasta inima este un organ duhovnicesc mult mai complex. Complexitatea sa provine din faptul că ea reacţionează şi se schimbă necontenit, nu în sensul că ar putea deveni necredincioasă primei iubiri, ci că după ce a trecut printr-o nouă trăire ea se schimbă, devine alta. În acest sens, singura forţă stabilă, în stare să menţină în inimă o armonie, o ordine desăvârşită, este rugăciunea, căci ne leagă de Dumnezeu, Cel ce nu se schimbă niciodată, şi care totodată închide în Sine nesfârşite bogăţii. Aşa cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, „Dumnezeu este Fiinţa cea mai simplă, în sensul integrităţii şi transparenţei Sale desăvârşite”; în El nu există acest caracter complicat, caracteristic omului, ci o bogăţie nemărginită. El este Cel atotbogat.

Principalul obstacol în calea educării inimii e teama noastră în faţa suferinţei, în faţa întristării

Ne e teamă să suferim şi din această cauză ne îngustăm inima şi o acoperim cu o platoşă. Ne e teamă să privim şi să vedem, ne e teamă să ascultăm şi să auzim; ne e teamă să vedem suferinţa altcuiva şi să auzim strigătul sufletului său. De asemenea, ne închidem în noi înşine şi din această cauză devenim din ce în ce mai înguşti, prizonieri ai acestei zăvorâri.

Există un poem minunat a lui Merejkovski, intitulat „Coralii” în care se spune despre corali că sunt cele mai fragile creaturi din mare; de aceea, pentru a se apăra şi supravieţui, ei se înconjoară de această materie dură, numită chiar coral, dar tocmai această autoapărare îi omoară. La fel se întâmplă şi cu omul care se apără de durere, de suferinţă, de groază, de frica faţă de ceea ce i-ar putea pricinui lui însuşi durerea aproapelui, boala, moartea celuilalt, pe scurt toată grozăvia şi tragedia vieţii pământeşti. Un astfel de om e bine ocrotit, dar în acelaşi timp el trăieşte o moarte lăuntrică.

Pentru a ne educa inima spre a fi o inimă vie, trebuie să ne punem cu cea mai deplină sinceritate următoarea întrebare: „Suntem noi, oare, pregătiţi să lăsăm să intre în inima noastră orice suferinţă? Suntem, oare, gata să compătimim cu orice om care suferă de frig, de foame, de teamă, şi care în viaţă a avut parte de nenumărate lovituri? Suntem noi gata să împreunăpătimim cu aceştia, fără a încerca să aflăm dacă sunt sau nu vinovaţi, întrebându-ne doar: acest om suferă sau nu? Suntem noi gata să răspundem acestei suferinţe cu toată compătimirea de care ne simţim în stare?” Dacă vom deschide zăgazurile acestei împreună-pătimiri, ea va creşte, se va lărgi şi va îmbrăţişa într-o tot mai mare

3

 măsură durerea, tragedia vieţii pământeşti.

Dar acest lucru ne înspăimântă pe toţi şi ne face să reacţionăm în două moduri diferite. Fie ne baricadăm în noi înşine, închizând ochii, astupându-ne urechile şi nevrând să vedem; fie începem să obiectăm: „Desigur că suferă, dar cine e vinovat pentru asta? Sigur că suferă, dar de ce trebuie să răspund eu? Nu e nimeni altcineva care să o facă? Este

el, oare, omul cel mai apropiat mie, ori sunt eu cel mai apropiat lui? Nu e nimeni care să-i fie mai apropiat?”

Un alt procedeu de care ne folosim pentru a ne apăra de violenţa durerii, de sfâşierea sufletului, este acela de a ne declanşa o stare de iritare, de mânie. Ne e mult mai uşor să ne mâniem împotriva minciunii care domneşte pe pământ, împotriva celor răspunzători pentru această suferinţă, uneori chiar împotriva celui suferind, care cere de la noi compătimirea pe care refuzăm să i-o dăruim. A suferi este o stare pasivă; a suferi înseamnă a te dărui şi, după cum zice Evanghelia, a îngădui altora să ne facă nouă ceea ce le va dicta lor inima să facă. A te mânia e însă uşor; în mânie există o activitate, o forţă vremelnică. În cea mai mare parte a timpului trăim mânia ca pe o reacţie virilă la răul din lume. Şi prin aceasta noi ne lipsim de orice participare la acea stare a sufletului, la acea atitudine faţă de lume şi de inevitabilele ei dureri, pe care le găsim în Hristos, în Dumnezeu.

Toată suferinţa pe care a întâlnit-o aici pe pământ, Hristos a asumat-o în întregime, cu o iubire curată şi desăvârşită, cu o milostivire sfâşietoare. Şi, când această suferinţă s-a manifestat prin ură, printr-o nemăsurată ură, El a luat asupra Sa această suferinţă, după cum

34

Taina Iertării. Taina Tămăduirii putem vedea în zilele Sfintelor Sale Patimi, Răstignirii pe Golgota, morţii şi pogorârii Lui la iad.

Purtând suferinţa celuilalt până la casa Tatălui

Dacă vrem să fim ucenicii lui Hristos, va trebui să-L urmăm în felul Lui de a se raporta la suferinţa oricărui om, a întregii lumi create şi, asemenea Lui, să primim această suferinţă în mod conştient, lăsând-o să pătrundă în adâncul inimii noastre. Vorbind, e adevărat, nu despre suferinţă, ci despre rugăciune, Sfântul Teofan Zăvorâtul spune că ar trebui să o lăsăm să ne străpungă inima precum un pumnal… Da, să lăsăm ca suferinţa aproapelui să ne străpungă inima ca un pumnal; sângele să curgă, durerea să ne pătrundă adânc şi în niciun caz să nu îi întoarcem spatele, pentru a ne ocroti în acest fel. Numai atunci compătimirea noastră va putea fi creatoare, participând la durerea celuilalt şi ajutându-l să-şi poarte crucea. Hristos a luat asupra Sa toate

grozăviile lumii care L-a renegat pe Dumnezeu – le-a luat asupra Sa, purtându-le pe umeri. Umerii Săi nu au slăbit şi El a ajuns pe Cruce.

Noi suntem chemaţi să fim ai lui Hristos. Fiecare»

dintre noi trebuie astfel să înfrunte teama în faţa suferinţei, a noastră şi a celuilalt. E teama de a ne spune că durerea ne va străpunge sufletul dacă ne vom abandona ei, dacă ne vom deschide ochii şi urechile, dacă ne vom asculta glasul conştiinţei. Participarea noastră la viaţa lumii, la viaţa oamenilor şi la viaţa lui Hristos, începe din ceasul când vom spune: „Da! Aşa să fie”. Căci, fie că e vorba

35

Mitropolit Antonie de Suroj de lume, de un om izolat sau de un grup de persoane greu încercate, a-l asuma pe celălalt înseamnă a-i purta suferinţa pe umeri, după chipul lui Hristos, purtându-l pe acest om până la casa Tatălui.

Aceasta înseamnă că cel pe care îl purtăm pe umerii noştri este în realitate o cruce, iar această cruce va trebui s-o ducem până pe Golgota, şi numai dacă ne lăsăm răstigniţi pe ea, răstigniţi fără mânie şi fără să ne închidem în noi înşine, ci dăruindu-ne până la capăt, putem spune: „Iartă-i lui, Părinte, că nu ştie ce face”.

Aceasta este sarcina ce se cere a fi împlinită de fiecare dintre noi. Ea începe prin lucruri mici: învăţând pur şi simplu să vedem şi să auzim durerile reale din jurul nostru, care zdrobesc viaţa şi rănesc inima aproapelui. Se spune adesea că purtând în doi povara suferinţei, ea devine de două ori mai uşoară. Şi, în fond, suferinţa celuilalt nu există de vreme ce nu putem fi străini unii de alţii. Îmi amintesc cum, fiind la Mănăstirea Sfânta Treime, îmi căutam un loc la masă, când un călugăr mi-a spus: „Aşezaţi-vă unde doriţi!” I-am răspuns: „Nu aş dori să iau locul altcuiva”. El mă privi uluit, nepricepând cum ar putea fi posibil aşa ceva, şi-mi spuse: „Dar aici la noi nu există alţii, suntem toţi de-ai noştri”.

Se povesteşte că un călugăr îl ruga pe Dumnezeu să-i deschidă ochii pentru a vedea răul din fiecare om pe care îl va întâlni în cale, pentru a-i putea veni în ajutor. Când Domnul i-a răspuns la rugăciune împlinindu-i dorinţa, aceasta s-a dovedit a fi peste puterile lui, căci el vedea limpede răul din celălalt, dar din cauza imaturităţii sale

duhovniceşti acest rău îl umplea de groază, simţind dezgust faţă de oameni, ceea ce-l făcea
36
Taina Iertării. Taina Tămăduirii să-i ocolească. Într-o zi a sosit la mănăstire un om care a cerut să-l vadă pe stareţ. Tânărul călugăr, văzând starea de adâncă decădere a celuilalt, i-a spus: „Cum îndrăzneşti, aşa cum eşti, să te prezinţi în faţa stareţului? L-ai înjosi prin prezenţa ta!” Omul a plecat. Stareţul l-a chemat pe ucenic şi l-a întrebat dacă nu cumva a venit un anumit om la mănăstire. „Ba da.
— Atunci de ce nu se află aici?
— L-am gonit...” Stareţul l-a privit pe ucenic şi i-a zis: „Nu te-ai gândit că poate era ultima lui şansă?” Tânărul călugăr, cuprins de înfricoşare, i-a cerut stareţului să se roage pentru el şi să-l înduplece pe Dumnezeu să-i ia înapoi darul înainte-vederii pe care i-l dăruise. Dar stareţul i-a răspuns: „Nu, Dumnezeu nu îşi ia darul înapoi. Dar II voi ruga ca, atunci când vei vedea răul într-un om, tu să-l trăieşti ca şi cum ar fi al tău, căci tu şi cu el sunteţi mădularele aceluiaşi unic trup care este întreaga omenire...” Mai departe ni se povesteşte cum acest tânăr călugăr, în cursul peregrinărilor sale prin lume, a ajuns la o casă unde a cerut găzduire sau, mai exact, a cerut să fie îngăduit să intre şi să stea într-un colţişor unde să se poată ruga. Nu a cerut loc de dormit, ci doar un ungher unde să se poată ruga. Stăpânul casei a rămas surprins şi, în timp ce oaspetele retras în locul său se ruga, începu să tragă cu urechea. Era un om rău, încărcat cu multe păcate. La un moment dat l-a auzit pe călugăr rugându-se cu lacrimi şi mărturisind lui Dumnezeu, ca şi cum ar fi fost ale lui, toate păcatele făptuite de el, stăpânul casei. În timp ce asculta, se văzu deodată prin ochii acelui om drept aşa cum era el însuşi şi, copleşit de oroare, începu a se căi, plângând cu amar. Când tânărul călugăr şi-a isprăvit mărturisirea, acela era un om tămăduit.
37
Mitropolit Antonie de Suroj
Rugăciunea iubirii răstignite
Totul e să ştim cum să ajungem la starea în care inima noastră să bată la unison cu cea a lui Dumnezeu, într-un acord armonios între

noi şi acest Dumnezeu pe care Il mărturisim. La fiecare Liturghie rostim: „Să ne iubim unii pe alţii ca, într-un gând, să mărturisim pre Tatăl, pre Fiul şi presfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită", după care cântăm Crezul. Nu arată aceasta, oare, că a mărturisi un Dumnezeu al iubirii, rămânând totuşi departe de iubirea răstignită, aşa cum ne-a fost descoperită prin Hristos, este o minciună? Şi dacă nu putem să ne purtăm unii faţă de alţii – şi nu numai în această biserică unde stăm unii lângă alţii – aşa cum Domnul se poartă cu noi, atunci când proclamăm credinţa într-un Dumnezeu care este iubire, nu suntem noi oare mincinoşi? Iată ce este de-a dreptul înfricoşător.

Pornind pe această cale, va trebui să învăţăm să ne rugăm fără ajutorul unei cărţi de rugăciuni. Nu e vorba de „a citi rugăciuni" sau de a le cânta, ci de a trăi prin ele, de a le experia. Esenţial e să învăţăm prin ele cum să stăm înaintea lui Dumnezeu, cum să ne rugăm lui Dumnezeu. Sfântul Teofan Zăvorâtul ne spune că în fiecare rugăciune e cuprinsă experienţa, trăirea sfântului care a alcătuit-o; această rugăciune nu a fost redactată la o masă de lucru, ea a fost smulsă din suflet ca un strigăt, după ani îndelungaţi de lupte şi de treptată creştere duhovnicească, ea s-a scurs din inima celui ce a zămislit-o ca şi sângele; în ea se găseşte viaţa sa, experienţa întâlnirii sale cu Dumnezeu, cu sine însuşi şi cu viaţa, pocăinţa sa, bucuria sa. Desigur

 că e imposibil să ne unim în chip deplin cu toate rugăciunile din carte, dar putem descoperi în fiecare rugăciune câteva cuvinte în care să ne regăsim şi faţă de care să simţim o apropiere profundă. Astfel prin fiecare rugăciune putem învăţa ceea ce sfântul care a compus-o ştia despre Dumnezeu şi despre om, despre pocăinţă şi despre bucuria mântuirii.

Oricare ar fi dispoziţia noastră, este esenţial să citim aceste rugăciuni nu „din datorie", căci ele nu-I sunt trebuitoare lui Dumnezeu dacă sunt spuse doar din vârful buzelor; e important să citim cu atenţie, fără să ne grăbim, ca atunci când ascultăm cu toată fiinţa o muzică, percepând cu pătrundere nu numai sunetele, ci şi sufletul compozitorului. Şi prin intermediul sufletului său vom descoperi,

poate în mod nedesăvârşit, ceva mult mai măreţ şi mai adânc, pe care el a ştiut să-l înţeleagă şi să-l exprime în frumuseţe.

Astfel că, citind aceste rugăciuni înaintea lui Dumnezeu, intercalând între ele şi câte un răstimp de meditaţie, unindu-ne cu duhul care le-a inspirat, ne vom putea acorda sufletul cu ele (amintiţi-vă imaginea pe care v-a oferit-o Sfântul Teofan Zăvorâtul). După ce ne-am pus sufletul în armonie cu învăţăturile, exemplul, insuflarea pe care ni le transmite rugăciunea unui anumit sfânt, va trebui să învăţăm să-l vorbim lui Dumnezeu cu propriile noastre cuvinte. Dar să nu nădăjduim a ne situa la nivelul de desăvârşire al rugăciunii sfinţilor; vom putea totuşi culege câteva fărâme ce ne vor îngădui să-l vorbim noi înşine lui Dumnezeu sub insuflarea celor auzite sau citite într-un anumit moment. O scurtă rugăciune poate, de asemenea, să ne fie de un mare ajutor. „Dumnezeul meu, miluieşte-mă pe

mine, păcătosul” spune vameşul (Luca 18, 13). O astfel de rugăciune se dovedeşte a fi foarte eficientă, ea spune totul. Expresia „miluieşte-mă” nu se reduce la expresia unei condescendenţe sau a unei afecţiuni înduioşate. Ea mărturiseşte în egală măsură iubirea. Când zicem unui om: „Mi-e milă de tine”, gândim: „Îmi eşti drag!”

Cuvintele „Dumnezeu”, „Domnul” îl mărturisesc pe Cel care e Dumnezeu pentru noi; El este stăpânul vieţii noastre. Nu ne este stăpân pentru că are toată puterea asupra noastră, ci pentru că noi L-am ales ca Domn al nostru, Stăpân al vieţii noastre, şi tot gândul Său, tot ceea ce îi umple inima şi voinţa trebuie să se reverse în gândirea noastră, în voinţa şi inima noastră. Dacă ne adresăm lui Dumnezeu spunându-l: „Dumnezeul meu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!”, e ca şi cum l-am spune: „Doamne, eu nu am niciun merit; bineînţeles că nu Te pot răsplăti cu nimic; nu mă pot lăuda cu niciun merit; dar pentru iubirea Ta, iartă-mă! Dă-mi timp şi putere ca să mă pocăiesc! Dă-mi prilejul de a putea creşte la „măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos” (Ef. 4, 13), după cum spune Apostolul Pavel. Dă-mi puterea de a împlini poruncile Tale, dă-mi delicateţea şi puterea de pătrundere necesare

cunoaşterii voii Tale! Tămăduieşte-mă, fă din mine un om integru pentru iubirea Ta. Luminează-mă, pentru a fi vrednic să mă numesc mădular al Trupului lui Hristos, parte din Trupul Său, prezenţă a Persoanei Sale pe pământ…” Vom avea desigur posibilitatea să recurgem şi la alte rugăciuni, dar una mai scurtă decât aceasta nu vom găsi.

Cât de simplu pare a fi! Simplu, şi în acelaşi timp anevoios. E greu să-ţi deschizi inima şi să accepţi să fii fără apărare, vulnerabil. E greu să te dăruieşti lui

Dumnezeu şi oamenilor; uneori cu teamă şi cu cutremur, dar cu îndrăzneala de a şti că totul e posibil prin Cel care ne întăreşte, prin Domnul nostru Iisus Hristos (Flp. 4, 13), fără a uita un alt cuvânt al Apostolului Pavel: „Puterea lui Dumnezeu se desăvârşeşte în slăbiciune” (2 Cor. 2, 9). Oricare ţi-ar fi slăbiciunea, deschide-te doar, lasă suflul vieţii să intre în tine, să te umfle ca pe o pânză de catarg, şi această suflare de viaţă te va purta până departe, spre limanul ultim, suprem, spre împărăţia Lui Dumnezeu.

Dar nu există decât o singură cale: „Eu sunt Calea, Eu sunt Adevărul, Eu sunt Viaţa” spune Domnul. Contemplându-L, mă unesc tainic cu El, devenind eu însumi om deplin. Cât este de minunat că omul este atât de mare, căci măsura lui este însuşi Fiul lui Dumnezeu întrupat.

BUCURIA POCĂINŢEI[4]

I

Să nu ne lăsăm surprinşi de moarte

Postul este acel răstimp când ar trebui, iară şi iară, cu privirea şi cu puterile reînnoite, să cugetăm asupra vieţii şi asupra noastră înşine.[5] Asupra vieţii, aşa cum a gândit-o Domnul pentru noi, şi asupra noastră – artizanii acestei vieţi. Pocăinţa constă în a măsura distanţa dintre ceea ce Domnul a gândit şi ceea ce noi am realizat; dintre ceea ce ni s-a dăruit şi felul în care noi am tras sau nu folos din ele, le-am dus sau nu la bun sfârşit.

O asemenea cugetare se cuvine a fi reînnoită de mai multe ori în

viaţă. Deseori însă o amânăm până-n ceasul morţii sau al unei îmbolnăviri grave, când descoperim pe neaşteptate că suferim de o boală incurabilă sau că ne aflăm în pericol de moarte. Atunci, confruntaţi cu teama, cu moartea, cu pericolul, luăm deodată în serios

4 Cuvântare din timpul Postului Naşterii Domnului (dec. 1983)

5 Atât în timpul Postului Mare, cât şi în Postul Naşterii Domnului, se rânduia o zi aparte, care de obicei era sâmbăta, când Vlădica Antonie îi chema pe credincioşi să petreacă împreună o zi întreagă, în meditaţie şi rugăciune. Această zi era consacrată reculegerii, rugăciunii şi întâlnirii cu sine şi cu Domnul. Era un prilej de cercetare lăuntrică şi de concentrare asupra unicului lucru trebuincios – întâlnirea cu Dumnezeul cel Viu în împărtăşirea cu Sfintele Taine. Acest răstimp de cercetare şi de comuniune se încheia printr-o mărturisire personală a Vlădicăi Antonie care era de fapt mărturisirea fiecăruia dintre cei de faţă. (n.t.)

Taina Iertării. Taina Tămăduirii şi viaţa, şi pe noi înşine, şi pe cei din jurul nostru, şi pe Dumnezeu. Viaţa încetează să mai fie un joc pentru noi. Încetăm să trăim ca şi cum am fi pe punctul de a scrie o ciornă care mult mai târziu – oh! mult mai târziu! căci ni se pare că mai avem atât timp înaintea noastră – va fi transcrisă pe curat ca un text definitiv. Ori acest plan nu se va realiza niciodată, pentru că bătrâneţea, şubrezirea trupului, moleşeala minţii, moartea subită, împrejurările vieţii se năpustesc asupra noastră fără să strige în chip de atenţionare şi nu ne mai lasă nicio posibilitate de a mai întreprinde ceva.

Este înfricoşător să ne gândim că ceasul poate să ne sune atunci când va fi prea târziu. În „Fraţii Karamazov", Dostoievski a consacrat un mic capitol iadului; pentru el iadul este momentul când un om îşi spune: „Prea târziu! Am trecut pe lângă toate...; singurul lucru trebuincios, unicul lucru pentru care viaţa merita să fie trăită, nu-mi mai este la îndemână; nimeni nu mai are acum nevoie de mine. A fost o vreme când puteam iubi cu o iubire echilibrată, creatoare, din toată inima – acum acest lucru nu mai este cu putinţă. Iată-mă intrat în veşnicie, unde toată iubirea vine de la Dumnezeu; această iubire a mea

nu mai e de folos nimănui. Când eram pe pământ, mulţi erau cei care ar fi avut nevoie de această iubire; care ar fi avut nevoie să le dăruiesc puţină atenţie, să ştiu să-i remarc, să-i cercetez cu o privire capabilă să pătrundă adâncul fiinţei lor; să-i pot asculta, să-mi plec urechea nu la vorbe sau la sunete goale, ci la ceea ce se ascunde în spatele cuvintelor: un strigăt, plânsul, bucuria sau groaza unui suflet viu în faţa propriei sale vieţi…"

Tabloul zugrăvit de Dostoievski şi descris aici este real: va suna ceasul când va fi prea târziu pentru a ne

milostivi, pentru a iubi cu o iubire creatoare, lucrătoare… Iubirea noastră, dorinţa noastră de a crea, gândurile şi cuvintele noastre nu vor mai fi de folos nimănui, căci toţi vom sta înaintea iubirii lui Dumnezeu, a înţelepciunii, adevărului şi judecăţii Sale.

Iată de ce, an după an, ne adunăm aici pentru o zi de ajunare, pentru un scurt răstimp când totul ne îndeamnă: „Vino-ţi în fire! Trezeşte-te înainte de a fi prea târziu! Avântă-te şi trăieşte câtă vreme îţi este încă îngăduit, câtă vreme timpul nu s-a oprit încă în loc, cât îţi este încă dat să lucrezi cu folos!" Mântuitorul ne spune: „Umblaţi cât mai este zi. Dacă va veni întunericul, va fi prea târziu pentru a înainta, nu vom mai avea unde să mergem, nu va mai fi drum, nici cale de acces…"

Noi avem încă timp înaintea noastră, dar cât – nu ştim. Acum suntem aici, plini de viaţă, fie chiar la apusul vieţii, dar încă plini de viaţă. Şi totuşi în orice moment oricare dintre noi poate fi surprins de moarte şi se va înfăţişa înaintea lui Dumnezeu. În acest sens moartea ne aminteşte că trebuie să ne grăbim să trăim cu toată intensitatea şi profunzimea de care suntem capabili. Va trebui să adoptăm un mod de viaţă care să ţină cont de numărul anilor noştri, de gradul nostru de maturitate, de condiţiile noastre de viaţă.

Un poet francez a spus: „În omul tânăr arde un foc, în cel bătrân străluceşte o lumină".6 Cât timp arde flacăra, trebuie să ştii să arzi; dar când timpul arderii a trecut, trebuie să ştii să fii lumină. Este un timp în viaţă când trebuie să fii energie, şi este un timp în viaţă când trebuie să

fii tăcere. Fiecare dintre noi trebuie să

6 „Se vede flacăra din ochii tinerilor, dar în ochiul bătrânului se vede o lumină”. (Victor Hugo, Booz adormit).

44

Taina Iertării. Taina Tămăduirii se cerceteze asupra stadiului vieţii în care se găseşte şi asupra capacităţii sale de a trece de la forţa creatoare la lumina contemplativă. Această lumină uneori e mai de folos oamenilor decât activismul; lumina este necesară ca şi tăcerea şi seninătatea sau ca acea înţelegere dincolo de cuvinte, de care nu putem face dovadă în faţa aproapelui nostru decât dacă noi înşine avem pace lăuntrică, nu încremeniţi în inerţie, ci purtători ai unei adânci seninătăţi lăuntrice.

Părinţii Bisericii ne-au povăţuit să păstrăm cu scumpătate amintirea morţii, fără a face din aceasta o sperietoare, ci văzând în ea o aducere aminte, o chemare spre a trăi toată profunzimea vieţii, atâta timp cât ea, viaţa, mai este a noastră; de a trăi de fapt nu atât la suprafaţă, cât mai ales în adâncime. Doar moartea ne poate da măsura a ceea ce trebuie să fie viaţa; numai cel care este gata să-şi dăruiască viaţa sa lui Dumnezeu, adevărului lăuntric, aproapelui său, va putea trăi cu toată puterea sufletului său. Cel care nu este pregătit să plătească prin însăşi viaţa sa pentru a fi în adevăr, în credincioşie, nu va putea trăi niciodată întru deplinătatea puterilor sale. Va fi mereu reţinut de teama de a fi învins, de a suferi, de a se aventura dincolo de ceea ce este el pregătit să dăruiască...

Iată de ce e important să nu ne resemnăm în faţa morţii, ci să legăm cu ea o relaţie nouă. Apostolul Pavel spunea că pentru el „viaţa este Hristos, şi moartea un câştig”. (Flp. 1, 21) El adaugă apoi că nu-L cunoaşte numai pe Hristos cel înviat, Biruitorul morţii, ci şi pe Hristos cel Răstignit. La rândul nostru va trebui să ne facem părtaşi aici pe pământ atât triumfului vieţii pe care Hristos cel înviat şi Surpătorul morţii ni-l dăruieşte.

45

Mitropolit Antonie de Suroj cât şi drumului Crucii Sale. Iar acest drum al Crucii înseamnă să fii gata a-ţi da viaţa, a întâmpina moartea în numele a ceea ce este sfânt, a ceea ce este plin de însemnătate şi de

măreţie.
Noi rareori reflectăm la aceste lucruri. Anii trec în goană; la tinereţe moartea pare foarte, foarte îndepărtată, ireală: totdeauna ceilalţi sunt care mor – nu noi, ci bătrânii. În vreme de război mor şi tinerii, dar procesul morţii lor nu e treptat; moartea nu progresează în ei, nu îi subjugă zi după zi; ea survine ca un hoţ, atât de repede şi atât de tragic. Ei i se adaugă atâtea suferinţe, atâtea spaime acumulate, atâtea temeri pentru cei peste care se lasă... Cât despre noi, continuăm să înaintăm cu pas egal către această moarte care, mai devreme sau mai târziu, ne va secera; va trebui să ne înălţăm duhul la înălţimea la care moartea încetează să ne fie pricină de spaimă, ci este mai curând o poartă deschisă către viaţa veşnică şi biruitoare a lui Dumnezeu.
„Cel care l-a văzut pe fratele său, acela L-a văzut pe Dumnezeu”.
Iată de ce a vorbi despre moarte sau a vorbi despre viaţă este acelaşi lucru. A vorbi despre moarte înseamnă a spune că viaţa trebuie trăită la maximum de intensitate în toate manifestările pe care ni le prilejuieşte: în activitatea creatoare sau în tăcere, în cercetarea adâncă a sinelui sau în deschiderea spre cele din afară. Fiecare este dator a-şi pune întrebarea: „De-a lungul vieţii pe care am trăit-o, fie că a fost scurtă sau lungă, am arătat eu că am fost om, pur şi simplu om? Am arătat eu că

 am fost un creştin? Eu îmi zic om, îmi zic creştin, dar sunt oare cu adevărat?... / Unul dintre Părinţii Bisericii primare, Sfântul Irineu de Lyon, spunea că omul este chemat să fie strălucirea slavei lui Dumnezeu.7 Un om adevărat trebuie să aibă o asemenea înfăţişare încât, privindu-l cineva, să vadă în el strălucirea vieţii dumnezeieşti celei veşnice; el ar trebui să exprime o revelaţie a lui Dumnezeu. Unul dintre Părinţii pustiei zicea: „Cel care l-a văzut pe fratele său, acela L-a văzut pe Dumnezeu”. Aşa stau, oare, lucrurile cu adevărat? Putem noi spune despre oricare dintre noi aşa ceva? Că primul om ce ne-ar întâlni pe cale, oprindu-şi privirea asupra noastră, s-ar întreba cu uimire: „Cine ar putea fi acesta? Ce este în acest om şi eu nu am mai văzut până acum? în el arde o lumină pe care nu am mai întâlnit-o pe pământ; simt în el o blândeţe şi o smerenie fără margini şi

un devotament ce rezistă oricărei încercări...” Noi suntem chemaţi să ne dezvăluim lumii în acest fel, ca, întâlnindu-ne, oamenii să poată să aibă această trăire a strălucirii slavei dumnezeieşti, pentru a putea percepe chipul dumnezeiesc, nefăcut de mână omenească, nu în trăsăturile noastre fizice, ci în ceea ce se transmite de la suflet la suflet, un chip poate nedesăvârşit, dar totuşi radiind încă de pe acum de frumuseţea nestricăcioasă a lumii veşnice, de dumnezeiască frumuseţe.

Doar atunci vom putea spune că am devenit oameni; nu doar o simplă fiinţă creată, determinată de zoologie, ci un om după cum Dumnezeu l-a voit când l-a zămislit după chipul Său, un chip plin de viaţă şi de dinamism, pe care privindu-l, putem întrezări o

7 „Slava lui Dumnezeu este omul cel viu” – Sfântul Irineu de Lyon în Contra ereziilor (Adversus Haeresis).

47

Mitropolit Antonie de Suroj scânteie dumnezeiască, prin care ne simţim purtaţi de la pământ spre cer, din timp către veşnicie, de la omul întâlnit la Dumnezeul pe care sufletul său îl caută şi după care el tânjeşte cu toată fiinţa sa.

Noi ne zicem creştini: „Sunt creştin”. Este ceea ce spuneau şi martirii primelor veacuri ale creştinismului. Rostind aceste cuvinte, ei mărturiseau că Dumnezeu şi Hristos le erau mai scumpi decât viaţa. Prin aceste cuvinte ei se predau, se abandonau jignirilor, torturii şi morţii. Aceste cuvinte le hotărau destinul. În Antiohia au primit ucenicii Mântuitorului pentru prima dată numele de creştini, nu doar din cauza apartenenţei lor la acea mică şi recent apărută „sectă” abia cunoscută, dornică de a atrage atenţia asupra ei, ci pentru că oamenii recunoşteau în ei pe ucenicii lui Hristos. În primele două veacuri de creştinism diverşi scriitori creştini se adresau păgânilor încercând a-i face să înţeleagă ce însemnă să fii creştin; astfel, de exemplu, Tertulian scria că cei care vieţuiau în vecinătatea unei familii creştine sau a unei comunităţi creştine, de proporţii reduse la acea vreme, îşi ziceau deseori: „Iată cât se iubesc creştinii!” O iubire vibrantă, blândă şi lucidă, animată de un duh creator, iubirea din interiorul unui cuplu, dintre două familii, dintre două comunităţi – acesta era semnul

distinctiv al creştinilor din acele vremuri.

În zilele noastre nu mai e posibil a zice aceasta. Nici măcar în sânul unei familii sau al unei comunităţi cât de mici nu se mai poate vedea o asemenea afecţiune statornică. Iar dacă se întâmplă ca un anumit fel de dragoste să reziste în ciuda tuturor dificultăţilor, în acest caz e vorba mai curând de un sentiment comun, firesc, întâlnit chiar şi la necredincioşi şi la păgâni; o

Taina Iertării. Taina Tămăduirii dragoste care merge de la sine, naturală, cre ţine de fire. Suntem încă departe de acea iubire care a dat naştere minunii înnoirii noastre prin Duhul Sfânt care S-a pogorât peste noi.

Iată încă un subiect de meditaţie. E cutremurător să ne gândim că nimeni nu ar şti că suntem creştini dacă noi nu am striga în gura mare, de pe acoperiş, acest lucru, suscitând în felul acesta deseori o reacţie de uimire: „Creştin? Este într-adevăr acesta un creştin?” La ce ne foloseşte să fim creştini dacă nimic nu ne deosebeşte de ceilalţi? Nici absenţa fricii în faţa suferinţei, a bolii, a vreunui pericol, a morţii; nici lipsa lăcorniei faţă de ceea ce putem primi sau smulge de la viaţă – cu alte cuvinte şi de la aproapele nostru – punându-i în joc sufletul, trupul sau bunurile materiale; nici dragostea sau, altfel zis, refuzul răcelii, al indiferenţei, al uitării sau al unei relaţii vădit ostile, chiar otrăvită de ură încrâncenată şi dureroasă.

Aceasta este o chestiune pe care niciunul dintre noi n-ar putea să o evite. Nu pot să mă numesc om în sensul cel mai deplin al cuvântului; aparţin mai curând pământului, ţărânii, iar nu lumii dumnezeieşti. Străfulgerări din această lume pot să ţâşnească în mine; ele mă străbat ca o stea căzătoare traversând bolta cerească – pentru o clipă întunericul din mine se luminează, pentru o clipă cineva va putea întrezări un licăr de lumină, în acest întuneric va ţâşni o străfulgerare de a cărei existenţă nu s-ar putea îndoi… Nu pot spune că sunt creştin, pentru că iubirea care este în mine nu e la măsura iubirii dumnezeieşti, acea iubire pe care ne-o descoperă Hristos: „Cel care Mă iubeşte păzeşte poruncile Mele” (Ioan 14, 21). Iar noi.

49

Mitropolit Antonie de Suroj noi trecem pe lângă porunci. „Nu există dragoste mai mare decât aceea de a-şi da viaţa pentru prietenii săi”. (Ioan 15, 13) Vorbind despre Hristos, Apostolul Pavel scrie că greu s-ar găsi un om gata să moară pentru un prieten, în timp ce Hristos a murit pentru toţi, atunci când noi îi eram potrivnici sau străini… El a murit nu numai pentru cei care L-au cunoscut, care I-au devenit ucenici, fie ei vrednici sau nevrednici, ci şi pentru cei care L-au condamnat în mod nedrept, şi pentru cei care L-au răstignit fizic, pironindu-L pe Cruce: „Iartă-i Părinte, căci nu ştiu ce fac…” (Luca 23, 34)

Fiecare dintre noi trebuie deci să-şi pună în mod stăruitor întrebarea: „Sunt eu creştin? Poate cineva să cunoască prin mine chipul lui Hristos, să simtă iubirea lui Hristos în bătăile inimii mele, să cunoască înţelepciunea şi dreptatea lui Dumnezeu în cuvintele şi gândurile mele, să vadă căile lui Dumnezeu în faptele mele, în felul meu de a mă purta în viaţă, faţă de fiecare om şi faţă de Dumnezeu?”

Apostolul Pavel spune că moartea va veni urmată de judecată (II Cor. 5, 10). Da! Moartea va veni pentru fiecare dintre noi şi mai devreme sau mai târziu – nimeni nu poate şti când – va trebui să ne înfăţişăm la judecata lui Dumnezeu. Hristos rosteşte uneori şi cuvinte aspre: judecata va fi nemiloasă pentru cei fără milă şi împietriţi la inimă, care n-au iertat şi nu au avut mărime de suflet. Totuşi aceasta nu înseamnă că Dumnezeu. Se va arăta tot atât de „nemilos” şi „lipsit de inimă” pe cât suntem noi, ci că mântuirea implică să te avânţi în curentul iubirii dumnezeieşti, să te uneşti prin iubire cu Iubirea. Ori dacă această iubire ne lipseşte, dacă suntem lipsiţi de capacitatea de a iubi, de a ne deschide, dacă inima

50

Taina Iertării. Taina Tămăduirii noastră nici nu doreşte să iubească, atunci singuri ne situăm în afara iubirii. În acel ceas ne vom veni în sine şi, după cuvântul lui Dostoievski, vom descoperi că unicul sens al vieţii a fost iubirea şi că toată viaţa noastră neam lipsit-o de sens, am jefuit-o, astfel că ne aflăm goliţi cu desăvârşire şi neputincioşi a umple această lipsă pe care singur Domnul poate să o împlinească.

Judecata lui Dumnezeu nu se reduce la cântărirea virtuţilor noastre, la aprecierea pe care El o va face asupra abaterilor noastre în ce priveşte credinţa. Cugetaţi la acest cuvânt din Evanghelie, pe care îl citim la intrarea în Marele Post: pilda despre oi şi capre (Matei 25, 31 – 46). Toate întrebările care ne vor fi adresate se vor reduce la această unică întrebare: „Cât timp ai trăit pe pământ, inima ta a fost de piatră sau de carne, vie? L-ai hrănit tu pe cel înfometat, l-ai încălzit pe cel înfrigurat, l-ai îmbrăcat pe cel gol, ai fost să-l cercetezi pe cel întemniţat şi lepădat de toţi, ai avut tu milă sau ai rămas închis în indiferenţă, în aroganţă, în suficienţă de sine, ca bogatul ce-şi ducea viaţa în petreceri, în vreme ce în faţa porţilor sale săracul Lazăr murea de foame şi de frig? (Luca 16, 19 – 31) ” Aceasta va fi unica întrebare care ni se va pune: „Ai avut tu inimă de om sau ai avut o piatră în loc de inimă?” Dacă ai avut iubire de om în tine, această iubire se va putea deschide şi creşte la măsura iubirii dumnezeieşti. Dar în absenţa oricărei iubiri omeneşti, cu ce s-ar putea uni iubirea dumnezeiască?...

Nu serveşte la nimic să te sustragi acestei judecăţi care se pronunţă asupra ta, zicând: „Dar eu îi iubesc pe oameni!” Noi îi iubim pe oameni atâta timp cât ei se află la mare distanţă de noi. Un scriitor descrie caracterul unuia dintre eroii săi în felul următor: el, după cum

însuşi spunea, iubea umanitatea, până la a urî pe fiecare om ce desfigura în ochii săi chipul desăvârşit al acestei umanităţi; el iubea o umanitate abstractă, ireală, în timp ce pe omul concret sau mulţimea de oameni concretă nu putea să-i suporte; la oamenii reali vedea doar urâţenia, în timp ce el visa la o frumuseţe desăvârşită, care nu există şi nu a existat vreodată şi pe care nimeni nu o va vedea înainte de A doua Venire.

Iubirea pe care o purtăm noi oamenilor nu este oare de acelaşi soi? Prea puţini sunt cei pe care îi iubim şi încă nici nu putem să-i iubim fără ca mai înainte să ne gândim de două ori şi fără să punem condiţii. Nu încetăm a ne sfădi unii cu alţii, până ce sentimentele se răcesc, şi sfârşim prin a ne îndepărta de celălalt. Apostolul Pavel ne spune: „Purtaţi-vă poverile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos” (Galateni 6, 2). Aceste poveri nu sunt numai nenorocirile

vieţii, ci şi copleşitoarea povară a persoanei aproapelui. Noi toţi putem purta greutatea durerii aproapelui, a unei boli de scurtă durată, a unei dispute fără urmări; dar – cum e de temut să vezi că durerea se prelungeşte, că boala trenează, că nevoile sunt nelimitate – după un scurt răstimp în care ne-a plăcut de această persoană şi am înconjurat-o cu atenţie, dându-ne toată osteneala pentru ea, iată că sentimentele noastre faţă de ea se răcesc şi ne gândim: „Nu vom vedea, oare, niciodată sfârşitul bolii sale, al nevoilor, al durerii sale? Nu e timpul ca ea să se refacă? E timpul să se scuture, să-şi revină, să se pună pe roate! Va trebui, oare, să mă ocup eu toată viaţa de această persoană?” Nu astfel ne tratează însă Domnul. El se ocupă de noi toată viaţa, fie şi de-a lungul mai multor decenii, El ne rabdă pe toţi şi aşteaptă, nădăjduieşte; în

tot acest timp, da, în tot acest timp, El nu osteneşte să ne poarte de grijă, să ne stea în ajutor…

Nefericirea nu este aceea de a iubi puţină lume, de a nu fi capabili să iubim un număr mai mare de oameni, de a avea o inimă îngustă – Apostolul Pavel spune: „Inima voastră este cea care s-a îngustat” (II Cor. 6, 12). Nefericirea este să vedem cum dragostea noastră chiar pentru cei despre care spunem că ne sunt dragi este atât de jalnică, clătinată de nerăbdare, golită de tandreţe, nesăbuită! Se cuvine să reflectăm asupra relaţiei pe care o avem cu cei dimprejurul nostru şi să ne punem întrebarea: „Ce fel de iubire am eu pentru ei? O iubire plină de bucurie sau o dragoste din obligaţie?” Se mai poate întâmpla de fapt ca dragostea noastră să-l sufoce pe celălalt, ca celălalt să o resimtă nu ca pe o libertate, ci ca pe o sclavie; el geme sub povara a ceea ce noi numim iubire, de vreme ce noi ştim mai bine în ce constă fericirea lui, care îi sunt nevoile, astfel că îl lipsim şi de ultima picătură de libertate, de creativitate, pentru că vrem să-i organizăm viaţa spre a i-o „îmbunătăţi”…

Să conştientizăm grozăvia păcatului

Atunci când ne gândim la pocăinţă, în mod invariabil, ni se conturează înaintea ochilor minţii un tablou sumbru, cenuşiu, ce evocă o mâhnire adâncă, o strângere de inimă, lacrimi, un sentiment de

durere în faţa trecutului nostru atât de nedemn – nevrednic de Dumnezeu, de noi înşine, de această viaţă care ne-a fost dată. Ori acesta nu constituie decât un aspect al pocăinţei sau, mai precis, doar un scurt moment al ei.

Pocăinţa trebuie să se împlinească în bucurie şi în fapte de eroism. Dacă nu, ea nu aduce niciun rod, iar ceea ce ar fi putut însemna raţiunea sa de a fi se transformă în sterpe remuşcări care, de cele mai multe ori, omoară forţa vitală a omului, în loc de a-l trezi şi de a-l înnoi.

După ce ne-am făcut un profund examen de conştiinţă şi am meditat îndelung asupra Evangheliei şi a căilor Domnului, ne găsim în faţa propriului nostru păcat, a necredincioşiei faţă de cea mai înaltă chemare a noastră. O durere acută, un sentiment de ruşine, ce nu pot fi înlăturate, ne sfâşie inima. Ne simţim adânc ruşinaţi pentru că suntem atât de departe de ceea ce am fi putut fi, atât de diferiţi de felul în care Dumnezeu ne-a gândit atunci când ne-a plăsmuit. Acest sentiment n-ar trebui să fie decât o încurajare pentru a ne schimba modul de viaţă. Ar trebui să ne oprim asupra trecutului, să scrutăm fără milă acele părţi întunecate ale vieţii noastre, gândurile şi mişcările inimii noastre, dorinţele noastre, modul nostru de a făptui şi relaţia noastră cu aproapele. Privirea pe care o aruncăm asupra noastră trebuie să fie o privire severă şi lucidă, ca a unui medic ce îşi examinează bolnavul sau ca privirea pe care o avem atunci când mergem noaptea pe drum, ca să nu ne rătăcim sau să cădem. Tot ceea ce e accesibil privirii trebuie să fie cercetat cu atenţie şi trebuie spus cu toată sinceritatea, băut paharul ruşinii până la fund, primită durerea până la punctul său cel mai extrem, fără să căutăm justificări pentru a face suferinţa mai puţin acută şi pentru a nu fi copleşiţi de ruşine. Numai atunci când vom ajunge să îndurăm această stare umilitoare, vom putea să ne smulgem cu toată forţa de care suntem capabili de tot ceea ce trezeşte în noi ruşinea. Dacă

încercăm să atenuăm, în parte sau oricât de puţin, chipul stării noastre de păcătoşenie, şi să o facem

mai acceptabilă – chiar şi numai zicându-ne: „Sunt un păcătos, ca toată lumea” sau: „Ce altceva puteam să fac?” –, dacă încercăm să înăbuşim această durere lăuntrică, atunci nu ne vom mai putea pocăi. Căci doar devenind conştienţi de grozăvia şi puterea ucigătoare a păcatului, de ruşinea de a nu fi vrednici de noi înşine – fără să mai vorbim de ceilalţi sau de Dumnezeu, numai aşa vom putea găsi puterea de a ne smulge din această robie. Fără aceasta noi ne împăcăm prea bine cu starea noastră şi nu este nimic de făcut pentru a ne slobozi din legăturile noastre.

Iată ceea ce ne face să fim diferiţi de sfinţi, începând cu Apostolii şi până la eroii contemporani ai credinţei. Ştim cum au trăit ei. Şi-au impus să bea până la fund cupa ruşinii de sine şi şi-au lăsat inima, conştiinţa, propria persoană, în întregime străpunse de durerea pe care le-o provoca imaginea ce şi-o făceau despre ei înşişi. Atunci când se ajunge la o asemenea conştientizare, sunt două piedici de evitat: aceea de a cădea în deznădejde sau, dimpotrivă, de a te obişnui cu această stare.

Amintiţi-vă episodul din Evanghelie când Apostolul Petru se lăuda că Il va urma pe Mântuitorul său până la moarte şi că nimeni nu Il va despărţi de Hristos (Matei 26, 35). După ce însă Domnul a fost aruncat în temniţă şi adus în faţa unui tribunal nedrept, amintiţi-vă cum s-a apropiat de Petru o tânără slujnică ce nu i-ar fi putut pricinui vreun neajuns, vreun rău, decât poate doar prin cuvântul său, şi l-a întrebat dacă nu cumva fusese şi el ucenicul lui Iisus din Nazaret. Iar el s-a lepă

dat de trei ori! apoi s-a îndepărtat, a ieşit din curte, dar, întorcându-şi capul, prin fereastra deschisă, privirea lui s-a încrucişat cu cea a Mântuitorului şi atunci a început să plângă cu amar (Matei 26, 75).

Atunci când Petru este dintr-odată doborât de ruşinea renegării şi a trădării sale, a laşităţii şi infidelităţii sale, a lăudăroşeniei sale, inima lui e pătrunsă de grozăvia actului său şi se îndepărtează plin de amărăciune. Dar când Il întâlneşte din nou pe Mântuitorul, Acesta nu îl întreabă: „Nu îţi este ruşine? Cum îndrăzneşti să te arăţi în faţa Mea

după ce te-ai lepădat de Mine de trei ori?...” Nu! Hristos îi pune o altă întrebare: „Petre, mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?” (Ioan 21, 15) – adică mai mult decât ucenicii care erau de faţă. Această întrebare, pusă pentru a afla dacă Petru îl iubeşte pe Hristos, îşi mai are, oare, ea rostul de vreme ce faptele demonstrează că nu îl iubeşte din moment ce l-a renegat? Se mai poate, oare, spune că Petru ar fi capabil să-L iubească mai mult decât ceilalţi ucenici? Aceştia măcar nu L-au trădat; e adevărat că au fugit, dar nu au ajuns până la a-L renega... Doar dacă Petru şi-ar fi amintit cel puţin de cuvintele Mântuitorului, rostite cu prilejul altei împrejurări: „Cel căruia i se iartă mult, iubeşte mult, iar cel căruia i se iartă puţin, puţin iubeşte” (Luca 7; 47). În cel căruia i se iartă mult se naşte o iubire mai mare decât în cel căruia i se iartă puţin... Problema se pune în felul următor: „Tu ai păcătuit mai mult decât ceilalţi şi acest fapt ţi se poate ierta, dar va ajunge oare iubirea ta la înălţimea acestei iertări? Iubi-vei la rândul tău mai mult decât cel care a păcătuit mai puţin decât tine?”

Problema care e în joc aici este iubirea, căci Domnul cercetează adâncurile omului şi nu. Se opreşte

la aparenţa exterioară precum facem noi. Atunci când omul săvârşeşte o faptă sau alta, rosteşte un cuvânt sau altul, noi înţelegem această faptă şi acest cuvânt în felul nostru. Hristos, El vede în adâncime şi ştie ce om se ascunde în spatele acestor fapte sau acestor cuvinte. El nu. Se lasă înşelat de ceea ce este superficial sau pare chiar evident. Iată de ce El se adresează adâncului fiinţei lui Petru, pe care frica l-a făcut să se închidă pentru o clipă, dar care s-a redeschis sub arsura ruşinii, atunci când s-a aflat brusc în faţa conştiinţei sale şi a privirii Mântuitorului. În acel moment, cuprins de bucuria de a se găsi din nou înaintea feţei lui Hristos, de a vedea că împăcarea este posibilă, că totul este posibil, chiar învierea, ridicarea din abisurile morţii, Petru îi răspunde Domnului: „Da, Te iubesc!” De trei ori l-a întrebat Hristos despre această iubire, aşa cum tot de trei ori Petru L-a renegat. Iar a treia oară, în sfârşit, lui Petru i s-a dezvăluit o altă realitate, conştiinţa că iubirea lui este ascunsă şi lepădarea sa adeverită. S-a întors atunci către Hristos spunând: „Doamne, tu ştii tot!

Tu ştii că m-am lepădat de Tine, dar din moment ce pui problema iubirii, asta înseamnă că tu ştii că, în ciuda a toate, eu Te iubesc… Da, Te iubesc!”

În acest moment se împlineşte lucrarea pocăinţei. Păcatul a fost săvârşit, căderea a avut loc, omul a sfârşit prin a se acoperi de ruşine; dar conştiinţa sa, privirea Domnului îndreptată asupra sa l-au făcut să cunoască aceasta şi el a răspuns acestei priviri şi acestei judecăţi a conştiinţei prin grozăvia dezgustului faţă de propria sa persoană şi prin lacrimi. Acum iubirea lui Dumnezeu poate să-l ridice.

Primirea iertării

A se ierta pe sine însuşi omului îi este cu neputinţă. Nimeni nu are dreptul să spună: „Am săvârşit un păcat, purtarea mea faţă de o anumită persoană a fost nedemnă, m-am întinat, dar aceasta e de domeniul trecutului şi pot acum să nu mă mai gândesc la ce a fost”. Aceasta ar însemna legitimarea stării de păcat, afirmarea dreptului de a fi nevrednic faţă de sine însuşi, faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de viaţă. Din această cauză omul nu se poate ierta niciodată pe sine însuşi, nici nu are dreptul de a se ierta.

Pe de altă parte – iar acest lucru e la fel de important – omul trebuie să fie în stare de a primi iertarea ce i se oferă. Noi nu avem dreptul să refuzăm, să respingem sau să făgăduim iertarea pe care Dumnezeu sau o anumită persoană ne-o dăruieşte întotdeauna cu un anumit preţ. Persoana pe care noi am rănit-o, după ce şi-a depăşit sfâşierea suferinţei sale, ne spune: „Fie ca, de acum înainte, pacea să fie între noi. Rana pe care mi-ai pricinuit-o s-a cicatrizat şi durerea a trecut. Ai fi putut să mă omori, dar prin harul lui Dumnezeu am rămas în viaţă. Te iubesc îndeajuns încât să-ţi pot acorda această pace pe care Dumnezeu a sădit-o în sufletul meu”. Noi va trebui atunci să fim în stare să ne împăcăm şi să-i primim iertarea.

Deseori mândria ne împiedică să primim iertarea: „Cum să primesc iertarea şi să recunosc astfel că sunt, într-adevăr, vinovat? Sunt conştient că nu pot face nimic pentru mine şi că singur cel pe care l-am umilit, rănit şi jefuit, poate să mă restabilească în demnitatea mea

de om. Cum pot eu să depind până într-atât de aproapele
58
Taina Iertării. Taina Tămăduirii meu?” Poate fi foarte greu de primit iertarea tocmai din pricina acestui orgoliu, pentru că nu vrem să fim restabiliţi în demnitatea noastră prin favoarea aproapelui; vrem să posedăm în noi înşine această demnitate sau să dobândim acest drept prin propriile noastre eforturi. Dar dreptul la iertare nimeni nu l-a dobândit vreodată prin propriile sale puteri. Tot aşa cum nimeni nu a dobândit vreodată dreptul de a fi iubit.

A primi iertarea înseamnă că cineva te iubeşte îndeajuns de mult încât să ia asupra sa păcatul tău şi să-l curăţească în el însuşi. Iată de ce trebuie să fim pregătiţi să ne supunem şi să primim această umilire salvatoare. Ne vom afla pe calea tămăduirii numai în măsura în care vom putea să primim, din tot sufletul şi cu întreaga conştiinţă, iertarea dăruită de aproapele nostru.

În acest fel l-a tămăduit Hristos pe Apostolul Petru, adică a restabilit integritatea celui ce suferise o mare cădere, sfărâmându-se lăuntric în ţăndări prin lepădarea sa. El, într-un anume fel, a adunat toate aceste ţăndări şi a făcut din ele un om integru. Astfel se explică de ce Petru a putut să vorbească mai apoi cu Hristos cu o atât de mare încredere, ca de la egal la egal. Când Domnul i-a spus: „Vino după minei” (Ioan 21, 15 – 23), Petru L-a urmat. Întorcându-se însă, l-a văzut pe Ioan la o oarecare distanţă şi L-a întrebat pe Mântuitorul: „Dar cu acesta ce se va întâmpla? Tu mi-ai redat mie viaţa; nu are, oare, şi el nevoie să-i redai viaţa?” Acum Domnul îi răspunde cu severitate: „Ceea ce voi face cu el, nu te priveşte pe tine; tu urmează-Mă...” Aceste cuvinte Hristos ni le adresează fiecăruia dintre noi, cu condiţia ca şi noi să fi trecut prin această probă de foc, să fi fost
59
Mitropolit Antonie de Suroj copleşiţi de ruşine, să fi consimţit să primim această durere acută, de necuprins în cuvinte, care ne atinge atunci când devenim conştienţi de starea noastră de păcătoşenie.

Atunci începe bucuria, bucuria pocăinţei. În cartea Părintelui Sofronie despre Stareţul Siluan8, autorul povesteşte cum un om din satul Sfântului Siluan a comis în tinereţe o crimă şi a fost închis în

temniţă unde şi-a ispăşit vina. După o vreme viitorul Stareţ Siluan l-a văzut pe acest om cântând la armonică şi jucând la sărbătoarea satului. Îngrozit, s-a apropiat de el şi i-a spus: „Cum poţi să dansezi şi să te bucuri, când ai ucis un om?” Acel fost criminal i-a răspuns: „E adevărat, dar cât am stat la închisoare m-am pocăit în chip deplin şi am simţit deodată că Hristos m-a iertat. Acum sunt un om nou”. Iată ce aduce pocăinţa: o viaţă nouă, o reînnoire, o naştere de sus. Aceasta poate fi doar parţială sau doar o pregustare a vieţii veşnice, însă a vieţii veşnice venite cu putere, cucerind omul în întregime.

Smulgându-ne din robia păcatelor

Deseori se întâmplă să vină la mine cineva pentru a se spovedi zicând: „Nu ştiu ce să mărturisesc, acelaşi lucru se repetă mereu...” Aceste cuvinte arată o lipsă ucigătoare de atenţie în faţa vieţii. La sfârşitul unei singure zile, poate vreunul dintre noi să spună că a împlinit tot ceea ce a avut de împlinit, că şi-a pus în lucrare toate capacităţile, că gândurile şi sentimentele’s Arhimandritul Sofronie Saharov, Viaţa şi învăţăturile Stareţului Siluan. 60

Taina Iertării. Taina Tămăduirii sale au fost ireproşabile, că nu a neglijat niciuna din îndeletnicirile pe care putea şi trebuia să le săvârşească şi că niciuna din aceste făptuiri nu i-a fost pătată de vreo nedesăvârşire? Cine poate spune că gândurile sale nu au fost confuze, că inima nu i s-a posomorât, că voinţa nu i s-a clătinat, că năzuinţele şi purtarea sa nu i-au fost întinate de vreo nevrednicie?

Dacă cineva vine să se spovedească şi spune: „Nu ştiu ce să spun” aceasta înseamnă că n-a cugetat nfciodată la ceea ce ar fi putut – şi, în consecinţă, la cum ar fi trebuit – să fie şi că se mulţumeşte doar să se compare cu ceea fusese el însuşi înainte sau cu alţii tot atât de răi ca şi el. Când spunem că venim an după an pentru a repeta mereu aceleaşi lucruri, aceasta dovedeşte că nu am încercat niciodată vreun sentiment de ruşine sau de durere şi că am acceptat starea noastră de păcătoşenie cu o desăvârşită indiferenţă. „În fine, eu mint, dar toată lumea minte! Sunt pricină de scandal, dar toată lumea este pricină de scandal! îl uit pe Dumnezeu, dar cum să-mi amintesc de El? Trec mai departe prin faţa celor ce au nevoie de mine: Vedeţi, nu te poţi opri înaintea fiecărui om!” Şi aşa mai departe... Dacă am putea vedea măcar

o dată – aşa cum vede Dumnezeu – consecinţele faptelor noastre sau ale nelucrării noastre; dacă am putea vedea cum un cuvânt spus sau nespus, o faptă împlinită sau neîmplinită pot naşte consecinţe în viaţa aproapelui! Dacă am vedea în ce măsură un cuvânt poate să fie hotărâtor pentru destinul unui om sau un serviciu făcut la timp pentru destinul altuia…

Iar dacă dovedim o asemenea indiferenţă faţă de noi înşine, e de la sine înţeles că vom dovedi o indiferenţă şi mai mare faţă de aproapele; ceea ce i se

 întâmplă ne lasă cu totul reci şi indiferenţi. Iată de ce venim să mărturisim aceleaşi lucruri, din moment ce nu am remarcat nici măcar o singură dată că ele fac din noi nişte monştri şi că încetăm să mai fim asemănarea chipului lui Dumnezeu, acest chip pecetluit în adâncurile fiinţei noastre.

Acest chip ne-a fost într-un anume fel încredinţat, iar noi clipă de clipă l-am distrus, l-am înnegrit, l-am profanat, fie prin negrijă, fie prin răutate, nu atât dintr-o pătimaşă răutate, cât dintr-o răutate mediocră, nesemnificativă. Auzim câteodată zicându-se: „Nu reuşesc să mă smulg din legătura păcatelor! Dacă aş fi săvârşit un păcat mare, poate aş fi fost zguduit; pe când aşa, toată mulţimea păcatelor mele nu apasă asupra mea mai mult decât un strat subţire de praf”. Ne obişnuim cu ele, aşa cum ne obişnuim să vieţuim în dezordinea apartamentului nostru… Nu ne dăm seama că uneori e mai greu să ne slobozim de un oarecare număr de păcate mărunte decât de un păcat mare. De fapt acest păcat mare poate să ne zguduie până într-atât încât, în ciuda incapacităţii noastre de a rămâne treji, el să ne trezească.

Cât despre păcatele de zi cu zi… În viaţa unui nebun pentru Hristos, Alexie, din gubernia Voronej din Rusia, se povesteşte cum acesta a primit vizita a doua femei. Prima avea conştiinţa tulburată de un păcat groaznic pe care îl săvârşise, cealaltă nu făcea decât să se văicărească: „Sunt o păcătoasă ca toată lumea. Ştiţi, părinte, e cu neputinţă să trăieşti fără a păcătui!” El le-a arătat concret semnificaţia afirmaţiilor lor, trimiţându-le pe câmp. Celei ce săvârşise acel singur

păcat care o copleşea, îi porunci să meargă să caute piatra cea mai

62

Taina Iertării. Taina Tămăduirii mare pe care o putea ridica şi să i-o aducă. Celei de a doua îi porunci să adune în şorţul său atâtea pietricele cât putea să strângă. Atunci când s-au întors, el le-a cerut să ducă pietrele înapoi şi să le aşeze exact în locul din care le luaseră. Prima a mers de-a dreptul la locul de unde luase piatra, a cărei urmă era încă vizibilă pe sol, a pus-o la locul ei şi s-a întors. Cealaltă a rătăcit îndelung, fără a-şi putea aminti unde găsise toate acele pietricele pe care le adunase. Acest nebun pentru Hristos a arătat astfel că nu trebuie să tratăm cu dispreţ ceea ce pare nesemnificativ, dar de care nicio putere din lume n-ar putea să ne slobozească.

Ar trebui să cugetăm la toate acestea. Pe de-o parte pentru că, într-adevăr, dacă nu dăm atenţie micilor păcate, ne va fi imposibil să ne dezbărăm de ele. Pe de altă parte fiindcă odată înrădăcinat obiceiul de a nesocoti micile greşeli, negrija devine o a doua natură şi vom păcătui din ce în ce mai mult, ajungând astfel treptat să desfigurăm, să ruinăm, să distrugem şi să profanăm chipul lui Dumnezeu din noi.

Am pornit această discuţie de la gândul morţii. De fiecare dată când ne ducem la spovedanie, ar trebui să o facem ca şi cum ne-am afla în pragul morţii. Moartea ne pândeşte pe fiecare dintre noi. Nimeni nu ştie dacă îi va fi sau nu dat timp de pocăinţă. Nu neapărat că va muri mâine, ci că în zece ani e posibil să-şi piardă amintirile şi să nu mai poată să se întoarcă asupra sa pentru a-şi examina conştiinţa… Dacă înaintea fiecărei spovedanii ne-ar veni gândul că acum e momentul hotărâtor al vieţii noastre – cu alte cuvinte că ori intrăm de acum şi de aici, de pe pământ, în viaţa veşnică, ori vom rămâne în afara ei, orice am spune la spovedanie şi în ciuda

63

Mitropolit Antonie de Suroj părerilor de rău pentru nedesăvârşirea noastră atunci vom privi altfel la problemele mici, cât şi la cele mari din viaţa noastră. De fapt, ce numim mic şi ce – mare? Se poate întâmpla ca un lucru important să nu ne marcheze în aceeaşi măsură ca un altul aparent nesemnificativ. Apostolul Iacob zice că o zăbală de dimensiune mică este suficientă pentru a mâna un cal

năvalnic (Iac. 3, 3). La fel se întâmplă cu noi; putem renunţa la tot ce e păcat în noi, şi totuşi păstra ceva la care nu putem renunţa. Acesta este micul frâu prin care diavolul ne înrobeşte. Ni se pare că suntem liberi în trupul şi sufletul nostru, în afara unui mic amănunt, iar acest mic amănunt ne ţine captivi. Din momentul în care un asemenea mic amănunt ne ţine prizonieri, întreaga noastră fiinţă este înrobită.

Depinde de noi să ne facem un examen profund, o analiză lucidă şi cât se poate de serioasă a vieţii. Dacă ne-am examina starea de păcătoşenie, îndepărtarea de Dumnezeu, distanţa dintre ce am putea fi şi ceea ce suntem, indiferenţa noastră rece faţă de aproapele, dacă am putea conştientiza toate acestea la lumina unei noi zile, am rămâne încremeniţi şi cuprinşi de groază înaintea acestei viziuni şi am putea auzi atunci chemarea Domnului: „Spune-mi: dacă te iert, dacă Eu îţi zic astăzi că te iubesc cu toată viaţa şi cu toată moartea Mea, prin Crucea Mea, prin Răstignirea şi învierea mea, ai putea tu, oare, să-mi răspunzi cu bucurie şi recunoştinţă?” Bucurie, pentru că eu nu pot să mă iert şi nici să mă tămăduiesc prin mine însumi, dar pot să fiu iertat şi să mă tămăduiesc prin puterea lui Dumnezeu. Recunoştinţă, pentru că, dacă aşa stau lucrurile, atunci cu adevărat toată viaţa creştinului se

Taina Iertării. Taina Tămăduirii rezumă la un singur lucru: fiecare gând, fiecare mişcare a inimii, întreagă voinţa noastră şi toate înclinaţiile fireşti, toate faptele noastre să-l poarte recunoştinţă lui Dumnezeu pentru că ne-a mântuit, pentru că atât de mult ne iubeşte... Iar dacă suntem atât de iubiţi, atunci întreaga noastră viaţă trebuie să fie vie, să fie necontenit semnul mulţumirii şi al recunoştinţei noastre înaintea lui Dumnezeu pentru faptul că El există, pentru că îi stă în putere să ne iubească într-atât.

DESPRE POCĂINŢĂ[9]

Să ne întoarcem către Dumnezeu cu nădejde tund când facem ceva rău ori vorbim ce nu trebuie, când gânduri întunecate ne macină mintea sau un văl negru ni se aşază pe inimă, dacă ajungem să facem măcar puţină lumină în noi înşine, vom simţi primele mustrări de conştiinţă. Dar aceste păreri de rău ale conştiinţei nu sunt încă ceea ce

se înţelege prin pocăinţă. Ne putem petrece toată viaţa reproşându-ne purtarea noastră greşită în fapte sau în cuvinte, gândurile şi simţămintele noastre întunecate, fără însă a ne îndrepta. Mustrările de conştiinţă pot face din viaţa noastră un adevărat iad, dar ele nu ne deschid împărăţia cerească. Trebuie adăugat la acestea ceva, care se găseşte în chiar inima pocăinţei, şi anume, să ne întoarcem către Dumnezeu cu nădejde şi cu încredere deplină că El are destulă iubire încât să ne dăruiască iertarea şi destulă putere pentru a ne schimba. Pocăinţa este acea cotitură a vieţii, acea schimbare a gândurilor, preschimbare a inimii, care ne pune faţă către faţă cu Dumnezeu, plini de nădejde fremătândă şi de bucurie, având convingerea că nu merităm milostivirea lui Dumnezeu dar că Domnul a venit pe pământ nu pentru a judeca, ci pentru a mântui, că a venit nu pentru cei drepţi, ci pentru cei păcătoşi.

9 Cuvântare ţinută în septembrie 1972 în Oioceza de Tuia. 66

Taina Iertării. Taina Tămăduirii

A ne întoarce către Dumnezeu cu nădejde, chemându-L în ajutor, nu e încă de ajuns, căci sunt multe lucruri în viaţa noastră care depind de noi înşine. De câte ori nu cerem în mod repetat: „Doamne, ajută-mă! Doamne, dă-mi răbdare, dă-mi neprihănire, dă-mi curăţia inimii, dă-mi cuvânt adevărat!” Dar când ni se oferă prilejul de a ne potrivi faptele cu rugăciunea pe care o facem, urmăm mai curând înclinaţiile inimii, căci ne lipsesc curajul şi duhul hotărârii pentru a pune în lucrare cerinţele adresate lui Dumnezeu în rugăciune. Într-un asemenea caz pocăinţa noastră, elanul sufletului nostru rămân neroditoare. Pocăinţa trebuie să izvorască din nădejdea noastră în iubirea lui Dumnezeu, printr-un efort susţinut şi viguros de a duce o viaţă dreaptă şi de a părăsi vechile noastre rătăciri. Fără aceasta Dumnezeu însuşi nu ne va izbăvi, căci, după cum ne spune Hristos, nu cei ce zic „Doamne, Doamne!” vor intra în împărăţia Cerurilor (Matei 7, 21), ci cei care aduc rod. Aceste roade noi le cunoaştem; ele sunt pacea, bucuria, dragostea, răbdarea, blândeţea (Gal. 5, 22 – 23). Acestea ar putea face încă de pe acum din pământul nostru un paradis dacă, asemenea pomilor roditori, am putea, ajunşi la o deplină maturitate, să le rodim.

Aşa că pocăinţa se pune în lucrare atunci când dintr-odată sufletul nostru primeşte un şoc, când conştiinţa ne grăieşte, iar Dumnezeu ne cheamă cu aceste cuvinte: „Unde mergi? Către moarte? Oare, cu adevărat, aceasta voieşti? Şi dacă noi răspundem: „Nu, Doamne, iartă-ne, ai milă de noi, mântuieşte-ne!” şi ne întoarcem către El, Hristos ne spune: „Te iert; iar tu, în semn de recunoştinţă pentru o asemenea iubire şi pentru că, răspunzând iubirii Mele, şi tu ai capacitatea

 de a iubi, începe şi schimbă-ţi viaţa...”

Ce s-ar mai putea spune? Primul lucru de învăţat este să ne asumăm întreaga noastră viaţă cu toate evenimentele şi persoanele ce au intrat în ea, cu tot ce ar fi putut fi uneori o sursă de suferinţă. Să acceptăm, nu să respingem. Până când nu ne vom asuma întregul conţinut al vieţii noastre fără a lăsa nimic deoparte, ca şi cum l-am primi din mâna lui Dumnezeu, nu vom fi în măsură de a ne elibera de nelinişte, de o anumită înrobire şi răzvrătire lăuntrică. Noi Îi spunem Domnului: „O, Doamne, voiesc să fac voia Ta!” Dar din adâncul fiinţei noastre se ridică un strigăt: „dar nu pe aceasta, Doamne!” sau „nu pe cealaltă...1” „Desigur, sunt gata să-l accept pe aproapele meu, dar nu pe aproapele acesta! Sunt gata să accept tot ce îmi vei trimite, dar nu ceea ce îmi trimiţi acum...” De câte ori nu spunem în momentele noastre de limpezire: „Doamne, acum înţeleg totul! Mântuieşte-mă, salvează-mă, oricare ar fi preţul!” Dacă în astfel de momente ne-ar apărea deodată Mântuitorul sau dacă ne-ar trimite pe îngerul Său, pe vreun sfânt care să ne ceară socoteală pe un ton aspru, cerându-ne să ne pocăim şi să ne schimbăm viaţa, probabil că am accepta. Dar dacă în locul îngerului, în locul unui sfânt, în loc de a. Se înfăţişa El însuşi, Hristos ni l-ar trimite pe aproapele nostru, mai cu seamă pe cel pe care nu-l iubim, care ne pune pe jar, şi ne-ar adresa această întrebare vitală: „Pocăinţa ta se exprimă în cuvinte sau în fapte?” atunci ne vom uita propriile cuvinte, ne vom înăbuşi bunele sentimente, vom arunca pocăinţa la gunoi şi vom exclamă: „Pleacă de aici! Nu prin tine voi primi eu judecăţile lui Dumnezeu, nu e treaba ta să mă înveţi lecţia care mă va pregăti pentru

Taina Iertării. Taina Tămăduirii o nouă viaţă…” Vom lăsa să treacă şi ocazia şi persoana trimisă de Domnul pentru a ne tămădui, pentru a ne ajuta să intrăm cu smerenie în împărăţia lui Dumnezeu, pentru a ne asuma cu răbdare repetatele noastre căderi în păcat şi a primi totul cu încredere ca din mâinile lui Dumnezeu.

Dacă nu ne primim viaţa ca din mâinile lui Dumnezeu, dacă nu primim tot ce cuprinde ea ca venind de la însuşi Dumnezeu, atunci viaţa nu ne va croi drum către veşnicie. Vom căuta fără încetare o altă cale. Da, vom căuta fără încetare o altă cale către veşnicie, cu toate că singura cale este Domnul Iisus Hristos. „Eu sunt Calea Adevărul şi Viaţa”.

Să ne purtăm poverile unii altora (Gal. 6, 2)

Trebuie mers încă mai departe. Suntem înconjuraţi de oameni cu care uneori întreţinem relaţii anevoioase. De câte ori nu se întâmplă să aşteptăm ca celălalt să vină să se pocăiască, să ne ceară iertare, să se umilească înaintea noastră. Poate că l-am ierta dacă am simţi că s-a coborât atât de mult în faţa noastră încât iertarea ar fi ca un joc de copii. Dar nu trebuie să iertăm aproapelui nostru pentru faptul că ar merita iertarea – putem noi aştepta de la Dumnezeu o iertare meritată? Atunci când venim înaintea Domnului şi îi spunem: „Doamne, mântuieşte! Doamne, ai milă! Doamne, iartă-ne!”, putem noi oare adăuga: „pentru că merităm”? Niciodată. Avem încredere că Dumnezeu ne iartă pentru iubirea Lui neprihănită, jertfelnică, pentru iubirea lui Hristos cel Răstignit pe Cruce. O astfel de

 iubire aşteaptă Dumnezeu de la noi în relaţiile noastre cu aproapele; noi nu iertăm acestuia pentru că merită, ci pentru că suntem ai lui Hristos, pentru că, în numele Dumnezeului celui Viu şi al lui Hristos cel Răstignit, ne este dat să iertăm.

Ni se pare câteodată că dacă am putea să uităm jignirea, atunci am putea ierta; dar a uita este peste puterile noastre – „Doamne, dă-ne nouă să putem uita!” Dar aceasta nu este iertare; să uiţi nu înseamnă să ierţi. Iertarea înseamnă să-l vezi pe om aşa cum e, cu păcatul său şi

cu ceea ce îl face să fie insuportabil, şi să spui: „Te voi purta ca pe o cruce; te voi purta până în împărăţia lui Dumnezeu, fie că vrei, fie că nu. Bun sau rău, eu te voi purta pe umerii mei, te voi aduce la Domnul şi-l voi spune: „Doamne, l-am purtat pe acest om în tot timpul vieţii mele, pentru că mi-a fost teamă să nu se piardă. Acum iartă-l şi Tu, în numele iertării mele!...”

Ce bine ar fi dacă am putea să ne purtăm astfel poverile unii altora, sprijinindu-ne unii pe alţii; fără a încerca să uităm, ci, dimpotrivă, păstrând amintirea! Amintindu-ne de punctele vulnerabile ale unuia, de păcatul altuia, de cel căruia lucrurile îi merg rău, şi aceasta nu pentru a-l ispiti, ci pentru a-l ocroti, pentru a-l împiedica să cadă! O, dacă am putea să ne purtăm astfel unii cu alţii! Dacă l-am înconjura pe cel slab cu o iubire veghetoare şi delicată, câţi oameni nu s-ar regăsi pe ei înşişi, câţi nu ar deveni vrednici de o iertare care le-ar fi dată în dar...

Iată calea pocăinţei: întoarcerea spre sine, a te aşeza înaintea lui Dumnezeu, a te vedea pe sineţi condamnat, fără a merita nici iertare, nici milă, fugind precum Cain dinaintea feţei lui Dumnezeu şi, totuși, întorcându-te

către Dumnezeu şi zicând: „Cred, Doamne, în iubirea Ta, cred în Crucea Fiului Tău, cred. Vino şi ajută necredinţei mele!” (Marcu 9, 24)

Apoi să urmăm calea lui Hristos: să primim totul ca din mâinile lui Dumnezeu, în toate lucrurile să aducem roade de pocăinţă şi roade ale iubirii şi, înainte de toate, să iertăm fratelui nostru, fără să aşteptăm ca el să se îndrepte, să-l purtăm ca pe o cruce, să ne răstignim pentru el la nevoie şi, ca şi Hristos, să zicem: „Părinte, iartă-l că nu ştie ce face...”. Atunci Domnul, Care ne-a zis: „Cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura...”. (Matei 7, 2), „Iertaţi după cum şi Tatăl vostru cel Ceresc iartă” (Matei 6, 16 – 15), El însuşi nu ne va rămâne dator, ne va ierta, ne va îndrepta, ne va mântui şi, încă de aici de pe pământ, precum sfinţilor, ne va dărui bucuria cea cerească.

Amin, aşa să fie. Să ne ajute Domnul ca fiecare dintre noi să facă de astăzi, chiar de acum, fără a pierde vreo clipă, aceşti primi paşi pe

calea pocăinţei, care este pregustarea împărăţiei lui Dumnezeu. Amin.

77

DESPRE SPOVEDANIE10

Spovedania înaintea lui Hristos cel Răstignit deseori sunt întrebat: „Cum trebuie făcută o mărturisire?” Răspunsul cel mai direct şi mai convingător pe care îl putem da este următorul: mărturiseşte-te ca şi cum te-ai afla în pragul morţii; mărturiseşte-te ca şi cum ar fi ultima oară când îţi este dat aici pe pământ să te pocăieşti pentru întreaga ta viaţă, pentru tot trecutul tău, înainte de a intra în veşnicie şi a sta înaintea judecăţii lui Dumnezeu. Spovedeşte-te ca şi cum ar fi ultima clipă când mai poţi descărca de pe umerii tăi povara unei vieţi petrecute în minciună şi în păcat, pentru a intra liber în împărăţia lui Dumnezeu.

Dacă am privi spovedania sub acest aspect, dacă am veni la spovedanie ştiind, nu doar imaginându-ne, ci ştiind sigur că putem muri oricând, în orice clipă, atunci nu ne-am mai pune întrebări de prisos; atunci spovedania noastră va fi necruţător de sinceră şi credincioasă adevărului; ea va merge direct la ţintă; nu ne-am mai strădui atunci să mergem pe ocolite, să ne ferim de cuvinte supărătoare, jignitoare sau chiar umilitoare la adresa noastră, ci le-am rosti cu toată fermitatea, întru puterea adevărului. Nu am mai „rumega” în mintea noastră ceea ce trebuie să zicem şi

10 Text publicat în cartea hi numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Kiev, 1997, pp. 107 – 114.

72

Taina Iertării. Taina Tămăduirii ceea ce trebuie să ţinem sub tăcere, ci am scoate la iveală tot ceea ce conştiinţa noastră socoteşte a fi minciună, păcat, tot ceea ce ne face nevrednici de chemarea noastră de oameni, de numele nostru de creştini. Inima noastră nu ne va mai putea împiedica să rostim cuvinte dure sau nemiloase şi nu ne vom mai pune problema dacă să spunem un lucru sau altul, pentru că vom şti atunci ce anume ne deschide calea către veşnicie şi ce anume ne interzice accesul la ea…

Iată modul în care ar trebui să ne spovedim – este foarte simplu, de o simplitate înfricoşătoare. Dar noi nu îl putem urma pentru că ne

temem de această sinceritate directă şi nemiloasă în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

În zilele ce urmează ne vom pregăti să întâmpinăm Naşterea lui Hristos. Curând va începe Postul Crăciunului; această perioadă ne aminteşte în chip simbolic că Hristos vine, că în puţină vreme va fi printre noi. Sunt două mii de ani de când El a venit pe pământ, a trăit în mijlocul nostru, a fost ca unul dintre noi. Ca Mântuitor, El a venit să ne recâştige, să fim ai Lui, să ne redea nădejdea, să ne încredinţeze de iubirea lui Dumnezeu, să ne încredinţeze că totul este posibil de vom crede în El şi în noi înşine…

Acum se apropie vremea când El va sta înaintea noastră, ori în ceasul morţii, ori în cel al Judecăţii de Apoi. Va apărea înaintea noastră ca Cel Răstignit, cu mâinile şi picioarele străpunse de cuie, cu fruntea rănită de spini, iar noi îl vom privi şi vom vedea că a fost răstignit din pricina păcatelor noastre. El a murit pentru că noi meritam condamnarea la moarte, pentru că noi eram expuşi condamnării veşnice a lui Dumnezeu. El

 a venit către noi, S-a făcut ca unul dintre noi, a vieţuit printre noi şi a murit pentru noi.

Ce vom putea spune atunci? Judecata nu va consta în faptul de a fi judecaţi de către El, ci în a-L vedea pe Cel pe care noi L-am ucis cu păcatul nostru şi care va sta înaintea noastră cu toată iubirea Sa. Pentru a scăpa de această grozăvie ar trebui să tratăm fiecare spovedanie ca şi cum ne-am afla în ceasul morţii, ca şi cum am trăi ultimele clipe de nădejde înainte de a înfrunta această realitate.

Pregătirea pentru spovedanie

Am spus că fiecare spovedanie trebuie să se desfăşoare ca şi cum ar fi ultima din viaţa noastră şi că ar trebui să facem un ultim bilanţ, pentru că fiecare întâlnire cu Domnul, cu Dumnezeul cel Viu, este o anticipare a Judecăţii de Apoi când se va hotărî destinul nostru. Nu e posibil să stăm înaintea lui Dumnezeu şi apoi să ne retragem din faţa Lui fără a fi îndreptăţiţi sau osândiţi. De aceea se pune întrebarea: „Cum ne pregătim pentru spovedanie? Ce păcate trebuie recunoscute înaintea Domnului?”

În primul rând, spovedania particulară – nu vorbim de cea de obşte – trebuie să se mărginească la o persoană, la propria mea persoană, pentru că destinul meu este în joc. Oricât de nedesăvârşită ar fi, se cuvine să încep prin judecata pe care o fac asupra mea. Şi trebuie să o fac punându-mi următoarele întrebări: „De ce anume îmi este ruşine în viaţa mea? Ce vreau să ascund de la faţa lui Dumnezeu? Ce vreau să ascund de judecata propriei mele conştiinţe şi de ce anume îmi e teamă?”

Nu e totdeauna uşor de răspuns la astfel de întrebări, pentru că suntem atât de obişnuiţi să ne sustragem propriei şi dreptei noastre judecăţi încât, atunci când ne facem un examen de conştiinţă în nădejdea de a descoperi adevărul despre noi, ne lovim de mari dificultăţi. Totuşi e bine să începem prin aceasta. Şi dacă nu am avea nimic altceva de spus la spovedanie, aceasta ar fi deja o mărturisire adevărată, propria mea mărturisire.

Dar mai sunt şi alte aspecte de cercetat. E de ajuns să privim în jurul nostru şi să ne amintim ce gândesc oamenii despre noi, care sunt reacţiile lor cu privire la noi, ce se întâmplă atunci când ne aflăm în mijlocul lor, pentru a descoperi noi raţiuni de a pronunţa o judecată asupra noastră. Ştim doar că nu suntem întotdeauna purtători de bucurie şi de pace, de adevăr şi de bunătate în relaţiile cu ceilalţi. De ajuns este să parcurgem în gând lista celor mai apropiaţi prieteni ai noştri, cei pe care îi întâlnim mai mult sau mai puţin des, şi atitudinea noastră ne va apărea într-o lumină foarte clară: pe câţi dintre ei nu i-am rănit, nu i-am trădat, jignit, pe câţi nu i-am ispitit în vreun fel sau altul? Iată deci o altă judecată pe care o vom avea de înfruntat: „Ceea ce aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei, Mie Mi-aţi făcut”, zice Domnul (Matei 25, 45).

Să ne aducem aminte cum ne judecă oamenii: judecata lor e adeseori pătrunzătoare şi dreaptă; dar noi, în măsura în care ei spun adevărul şi ne pun sub acuzaţie, nu vrem să ştim ce gândesc despre noi. Se întâmplă totuşi şi invers, ca oamenii să ne urască sau să ne iubească fără vreun motiv întemeiat. Ne urăsc fără motiv, atunci când

 dumnezeiesc, pentru că ei nu se împacă cu acest adevăr. În egală măsură, ei ne pot iubi fără vreun motiv întemeiat, în măsura în care noi acceptăm cu prea multă ușurință falsitatea vieții; în acest caz ei ne iubesc nu pentru virtuțile noastre, ci pentru trădarea noastră față de Adevărul dumnezeiesc.

Va trebui să pronunțăm încă o judecată asupra noastră, căci – să știți – uneori trebuie să ne pocăim și pentru faptul că oamenii ne poartă simpatie, ridicându-ne în slăvi. În legătură cu aceasta Hristos ne previne: „Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine!” (Luca 6, 26).

Putem, în sfârșit, să facem apel la judecata Evangheliei cu această întrebare: „Cum ne-ar judeca Mântuitorul dacă ar avea în vedere viața noastră?”

Puneți-vă aceste întrebări și veți vedea că mărturisirea voastră va deveni serioasă și profundă și că nu vă veți mai înfățișa la spovedanie cu această vorbărie deșartă, cu această gângureală infantilă, nedemnă de vârsta voastră, pe care deseori îmi e dat să o aud.

Nu puneți pe alții în cauză. Ați venit la spovedanie cu păcatele voastre, nu cu ale lor. Circumstanțele care au prilejuit păcatul au însemnătate doar în măsura în care aruncă o altă lumină asupra păcatului și responsabilității voastre. Relatarea faptului în sine, de ce și cum s-a întâmplat, nu are nimic de-a face cu spovedania și poate doar să slăbească în voi conștiința greșelii și duhul pocăinței…

Vor veni curând zilele când, probabil, toți veți posti. Pregătiți-vă de acum înainte pentru o spovedanie matură, lucidă, responsabilă, ca să vă curățiți.

Fiți în același duh cu Hristos!

Am discutat deja despre modalitatea de a ne examina conștiința, începând cu ceea ce ea ne reproșează și apoi analizând felul în care ceilalți se poartă cu noi.

Să facem încă un pas, ultimul, în acest examen de conştiinţă. Ultima judecată asupra conştiinţei noastre nu ne aparţine nici nouă şi nici celor care ne cunosc, ci lui Dumnezeu. Evanghelia ne lămureşte asupra cuvântului Domnului, a dreptăţii Sale. Totuşi rareori reuşim să cugetăm profund şi cu toată sinceritatea la aceasta. Dacă citim cu atenţie şi întru simplitatea inimii paginile Sfintei Scripturi, fără a încerca să extragem din ele mai mult decât suntem capabili să primim şi mai mult decât am putea pune în practică în viaţa noastră, dacă le primim cu sinceritate şi fără ocolişuri, atunci vedem că ele se pot împărţi în trei categorii.

Există pasaje în Sfânta Evanghelie a căror evidentă legitimitate ţâşneşte în ochii noştri, care însă nu ne mişcă sufletul, dar pe care le primim cu uşurinţă. Le asimilăm la nivel mental; inima nu li se împotriveşte, însă nu ne simţim vizaţi de ele în viaţa noastră. Aceste pasaje din Evanghelie ne spun că inteligenţa şi capacitatea noastră de înţelegere a lucrurilor se situează în pragul a ceva ce nici voinţa şi nici inima noastră nu sunt încă în măsura de a atinge. Ele ne fac să simţim toată povara pasivităţii şi a lipsei noastre de făptuire, ele ne cer ca, fără a aştepta reîncălzirea inimii noastre îngheţate, să purcedem la împlinirea voii lui Dumnezeu, pentru singurul motiv că suntem slujitori ai Domnului.

Sunt alte pasaje la care dacă ne raportăm cu toată buna credinţă, dacă privim cu sinceritate în sufletul

nostru, ne vom da seama că ne-am abătut de la ele, că suntem în dezacord cu judecata şi voinţa lui Dumnezeu. Iar dacă am avea nefericitul curaj şi puterea de a ne răzvrăti împotriva lor, am face-o, aşa cum au făcut-o la vremea lor, secole de-a rândul, şi cum fac toţi cei pentru care, dintr-odată, devine limpede că porunca iubirii dată de Hristos este înfricoşătoare, pentru că ne cere să ne jertfim, să renunţăm cu desăvârşire la egoism; de multe ori am prefera ca această poruncă să nu fi existat deloc.

Mulţi dintre cei ce-L înconjurau pe Hristos aşteptau un miracol din partea Lui, pentru a se asigura că porunca Sa este adevăr şi că pot să-l urmeze Lui fără a-şi pune în pericol propria persoană, propria

viaţă. Unii chiar s-au dus să asiste la cumplita răstignire a lui Hristos cu gândul că dacă nu. Se pogoară de pe Cruce, dacă minunea nu se produce, aceasta înseamnă că El nu se află în Adevăr, că nu este omul lui Dumnezeu şi că pot uita cuvântul Său înfricoşător, porunca iubirii în numele căreia omul trebuie să moară lui şi să trăiască numai pentru Dumnezeu şi pentru ceilalţi.

Mergând la biserică, deseori înconjurăm Masa Domnului cu un fel de reţinere, ca nu cumva adevărul Domnului să ne lovească de moarte şi să pretindă de la noi ultimul lucru care ne-a mai rămas – lepădarea de sine. Atunci când porunca iubirii sau o altă poruncă – prin care Dumnezeu ne descoperă varietatea infinită de forme pe care o ia iubirea profundă şi creatoare – trezeşte în noi înşine o asemenea simţire, abia atunci putem măsura depărtarea noastră de Duhul lui Dumnezeu şi de voia Lui şi putem să pronunţăm o mustrătoare sentinţă asupra noastră.

În sfârşit, există pasaje în Evanghelie care fac să

 se nască în noi cuvinte ca ale pelerinilor înspre Emaus, Luca şi Cleopa, când Domnul a grăit cu ei pe cale: „Oare nu ardeau în noi inimile noastre, când ne vorbea pe cale?” (Luca 24, 32)

Aceste pasaje, oricât de puţin numeroase ar fi, au o deosebită valoare, căci ne fac să înţelegem că purtăm în noi capacitatea de a ne uni într-un singur duh cu Hristos, întru o inimă, întru o voinţă, într-un gând cu El. Ele ne fac să înţelegem că am devenit apropiaţii Lui, că ne numărăm deja printre ai Lui. Ar trebui să păstrăm cu scumpătate aceste pasaje în memorie, căci, potrivit acestora, putem să trăim fără să trebuiască mereu să luptăm cu răul din noi, ci străduindu-ne să dăm curs liber vieţii şi să lăsăm să biruiască în noi acele părţi care exprimă deja ceea ce este dumnezeiesc şi viu, care deja sunt gata a se preschimba şi a se împărtăşi de viaţa veşnică.

Dacă vom identifica aceste pasaje cu atenţie, dacă vom lua aminte la aceste porunci şi cuvinte ale lui Hristos, vom putea deosebi adevăratul nostru chip, vom vedea ce fel de oameni suntem şi, atunci când vom veni la spovedanie, vom putea desluşi cu claritate nu numai

judecata propriei noastre conştiinţe sau a celorlalţi ci, în egală măsură, şi judecata lui Dumnezeu. O vom percepe nu numai cu groază, nu numai ca pe o condamnare, ci şi ca pe o descoperire a unui drum şi a tuturor capacităţilor existente în noi: posibilitatea de a deveni în fiecare clipă şi de a rămâne fiinţe pline de lumină, cu sufletul în minunare, şi posibilitatea de a birui în noi, pentru Hristos, pentru Dumnezeu, pentru oameni şi pentru propria noastră mântuire, tot ceea ce este străin de Dumnezeu, tot ceea ce este mort, tot ceea ce nu ne deschide calea către împărăţia lui Dumnezeu. Amin.

DESPRE ÎMPĂRTĂŞIRE11

Să intrăm în viaţa cea nouă, oricât ne-ar costa aceasta

În cursul săptămânilor Postului Mare, mulţi dintre noi ne vom împărtăşi cu Sfintele Taine. Această împărtăşire trebuie să se facă cu luare aminte, ştiind ce facem, ce dorim să cerem şi la ce ne angajăm.

A ne împărtăşi cu Sfintele Taine înseamnă să cerem Domnului a. Se uni cu noi nu numai în suflet, ci chiar în trupul nostru, astfel încât viaţa Sa să devină viaţa noastră şi viaţa noastră să devină viaţa Lui. Iată de ce, de multe ori, atunci când, după ce ne împărtăşim, săvârşim faptele întunericului, îl tragem şi pe Dumnezeu oarecum cu forţa şi într-un chip dureros după noi, pe acelaşi drum pe care, în zilele Patimilor, El a fost dus la Răstignire, la suferinţă şi ocară. Trebuie să ţinem minte aceasta.

În acelaşi timp dorim să primim o viaţă nouă, îmbelşugată, ce ne este dăruită cu adevărat atunci când Domnul vine spre noi pentru a ne uni cu El, căci viaţa veşnică ne cucereşte şi pătrunde în noi. Ori noi primim rău acest dar al vieţii; vrem să trăim o viaţă fără griji, fără să ne asumăm neajunsurile. Dar această viaţă veşnică are un aspect tragic: ea poate fi greu de purtat şi nu e neapărat un izvor de veselie.

11 Predică rostită în timpul Postului Mare, în anul 1967.

Pe de-o parte ne implicăm în viaţa veacului ce va să vină, dar numai în măsura în care această viaţă se ancorează în noi, numai dacă ne îndepărtăm de lucrările răului, dacă respingem influenţa

întunericului, a stricăciunii, a morţii, dacă ne îndepărtăm de acestea în mod conştient, printr-un efort de voinţă şi fără compătimire faţă de noi înşine şi faţă de slăbiciunile noastre; şi dacă, în plus, adoptăm în viaţa pământească o conduită insuflată de Evanghelie – adică departe de tot ce ar putea să o întineze – şi închinată rugăciunii.

Pe de altă parte noi ne rugăm Domnului să se unească cu noi, să asume toată povara vieţii noastre şi să o poarte împreună cu noi. De aceea trebuie să fim pregătiţi să luăm asupra noastră destinul Fiului lui Dumnezeu cel întrupat, să fim de partea cerului, a lui Dumnezeu, a adevărului, cu toate consecinţele care pot decurge din aceasta. În primul rând e lupta dinlăuntrul nostru cu minciuna şi cu puterile morţii care sălăşluiesc în noi, apoi străduinţa de a apăra cauza adevărului dumnezeiesc, a tainei împărăţiei lui Dumnezeu, a iubirii dumnezeieşti pe pământ, în relaţiile dintre oameni. Iar când vom fi chemaţi la o jertfă oarecare, să ne oferim pe noi înşine drept jertfă. În sfârşit, să fim pregătiţi, oricât ne-ar costa, ca în numele Domnului şi al adevărului Său, să fim respinşi, excluşi, să devenim străini în ochii celor care, în mod conştient sau nu, se răzvrătesc împotriva acestui adevăr.

Pentru toate aceste raţiuni, atunci când ne pregătim să ne împărtăşim cu Sfintele Taine, ne vom concentra toată atenţia ca să venim la spovedanie cu conştiinţa trează, renunţând la orice minciună, la tot ce ne înrobeşte, pentru a fi pregătiţi ca, după ce ne-am spovedit

 şi ne-am unit cu Hristos, să intrăm într-o viaţă nouă, oricât ne-ar costa aceasta.

Dacă vom face aşa, atunci darul Sfintei împărtăşanii, unirea cu Hristos, sălăşluirea harului Duhului Sfânt în noi, aceste relaţii noi, inexprimabile, ce se vor crea între noi şi Părintele ceresc, iar prin El cu toţi oamenii, îşi vor aduce roadele. În caz contrar, vom fi îngrijoraţi şi neliniştiţi pentru că ne vom simţi lipsiţi de ajutor şi de putere, cu toate că ne-am apropiat de Dumnezeu; iar aceasta nu pentru că Dumnezeu nu ne acordă ajutorul Său sau pentru că puterile ne părăsesc, ci pentru că noi am risipit darul lui Dumnezeu în uscăciunea pustiitoare a vieţii.

Acum să intrăm cu bucurie în viaţa cea nouă, atât cei ce urmează să se împărtăşească, precum şi cei ce încă veghează în aşteptarea acestei biruinţe şi bucurii de nedescris, şi să trăim aşa încât prin noi cerul să fie prezent pe pământ, iar împărăţia lui Dumnezeu sălăşluită înăuntrul nostru să cucerească tot ce ne înconjoară, de la lucrurile cele mai mărunte până la cele mai mari. Amin.

DESPRE POST ŞI ÎMPĂRTĂŞIRE12

Stând înaintea scaunului înfricoşatei Judecăţi a lui Dumnezeu

!

În aceste zile ale Postului Crăciunului care ne vor conduce până la sărbătoarea întrupării Mântuitorului Hristos, Biserica, prin cuvântul aceluiaşi Hristos, ne avertizează cu severitate şi cât se poate de limpede. În parabola zilei de astăzi, aceea a bogatului nemilostiv (Luca, 16 – 21), Domnul ne vorbeşte de hambarele ce se revarsă de belşugul recoltelor. Noi toţi suntem bogaţi, fiecare în felul lui, nu neapărat în bunuri materiale. Cu câtă siguranţă ne întemeiem bogăţia pe relaţia noastră cu Dumnezeu, pe nădejdea neclintită ce ne-o insuflă cuvintele Evangheliei – cuvinte ale lui Hristos însuşi –, învăţăturile Apostolilor şi ale credinţei noastre ortodoxe! Cu cât se va lungi durata vieţii noastre şi cu cât vom agonisi mai multe gânduri, cunoştinţe, cu atât inimile noastre vor deveni mai bogate în simţiri ce răspund frumuseţii cuvântului lui Dumnezeu.

Dar acestea nu ne vor mântui. Pentru noi mântuirea stă în puterea şi harul lui Dumnezeu; singur harul ne îndrumă puţin câte puţin, curăţindu-ne şi preschimbându-ne. Chiar dacă Dumnezeu ne dăruieşte harul Său fără măsură, în realitate însă noi nu-I putem

12 Predică rostită la 30 noiembrie 1986.

 primi darurile decât într-o măsură foarte limitată. Aproape că nu suntem capabili să ne deschidem inima lucrării harului lui Dumnezeu; până şi buna-dorire ne trădează. Ne lipseşte îndrăzneala de a ne porni pe calea pe care am ales-o pentru că e plină de frumuseţe şi de viaţă. Apostolul Pavel ne oferă o imagine: noi suntem asemenea unor crengi ofilite, altoite rană pe rană la

arborele dătător de viaţă care e Hristos (Rom. 11, 17). Da, suntem altoiţi, dar ce cantitate de sevă purtătoare de viaţă va putea pătrunde prin vasele lăstarilor? Cât belşug de viaţă va fi dăruit şi cât va fi primit? Totul e în funcţie de gradul de deschidere al vaselor crengilor şi de cantitatea de sevă capabilă să se scurgă în mod liber, iar aceste lucruri depind numai de noi.

Iată că a sosit timpul Postului şi al reculegerii. Acest răstimp ne va pune faţă în faţă cu Dumnezeu, Care a venit în trup pentru a ne mântui. Iar venirea Lui e o judecată, căci nu e posibil să-L întâlneşti pe Dumnezeu fără să ai parte de judecată. Se va găsi, oare, la această judecată ceva în noi comun cu Fiul lui Dumnezeu, ceva înrudit cu iubirea Sa jertfelnică, răstignită, abandonată în mâinile noastre? Sau va trebui să-l spunem în faţă: „Într-adevăr, am primit darurile Tale, dar ca şi sluga din parabolă, care şi-a îngropat talantul (Matei 25, 14 – 30), nu am adus niciun rod”? Vom fi oare şi noi asemenea celor invitaţi la Cina nunţii fiului de împărat (Luca 14, 16 – 34), care au refuzat rând pe rând invitaţia: unul pentru că tocmai îşi cumpărase pământ şi voia să se bucure de privilegiile lui de proprietar – când de fapt el devenise rob pământului său; un altul pentru că, acaparat de afacerile sale, nu avea timp să se smulgă din treburi pentru Dumnezeu, pentru a petrece un oarecare timp

 împreună cu El; un altul, pentru că, în sfârşit, îşi găsise femeie după inima sa şi nu mai avea loc în această inimă pentru a-şi împărţi bucuria împreună cu Mirele împărăţiei?

Această parabolă se va citi la sfârşitul Postului Crăciunului, chiar înaintea Venirii Mântuitorului. Cum ne vom pregăti pentru aceasta? Vom aduna oare, neosteniţi, tot mai multe, fără însă a aduce rod?

Postul nu înseamnă a înmulţi cerinţele noastre către Dumnezeu sau a ne prezenta la Sfânta împărtăşanie mai frecvent decât în mod obişnuit. Postul e răstimpul când va trebui să ne punem înaintea judecăţii lui Dumnezeu, să ne ascultăm glasul conştiinţei şi chiar să ne abţinem de la a ne împărtăşi dacă nu putem face aceasta cu vrednicie. A ne împărtăşi cu vrednicie înseamnă ca, înainte de a ne apropia de

Potir, să ne împăcăm cu potrivnicii noştri atunci când ne sfădim, să ne facem un examen al gândurilor, al mişcărilor minţii şi inimii noastre ce ne îndeamnă la trădare faţă de Dumnezeu şi la făţărnicie înaintea oamenilor, şi să acţionăm în consecinţă. Trebuie să ne împăcăm cu Dumnezeul cel Viu, pentru ca astfel să nu pară că a murit pentru noi în zadar. Deci, după ce am trecut prin spovedanie, prin pocăinţă, printr-un examen amănunţit al vieţii noastre, primul lucru ce trebuie făcut constă în a ne cerceta sub toate aspectele propriul comportament şi a ne pune pe noi înşine sub acuzaţie, fără indulgenţă, fără milă. Ne vom îndepărta astfel de tot ceea ce ar putea să ne condamne şi nu ne vom apropia cu negrijă de Sfânta Cină.

Aceasta presupune câteva lucruri simple, dar indispensabile. Nu se cuvine să venim la Sfânta împărtăşanie dacă am ajuns la biserică după începutul

Liturghiei; nu se cuvine să venim la Sfânta împărtăşanie dacă nu ne-am pregătit în cursul săptămânii precedente prin rugăciune, printr-un examen de conştiinţă, prin citirea rugăciunilor dinainte de Sfânta împărtăşanie. Dacă aceste rugăciuni sunt prea lungi pentru a fi citite sâmbătă după slujba de Priveghere, ele pot fi împărţite de-a lungul săptămânii, adăugându-le la rugăciunile de seară şi de dimineaţă. În orice caz, disciplina care se cere de la noi întotdeauna, trebuie respectată în aceste zile cu o rigurozitate şi mai mare. Biserica Ortodoxă ne învaţă că cei care doresc să se împărtăşească trebuie să participe la Privegherea sau Vecernia de sâmbătă seara, pregătindu-se astfel pentru întâlnirea cu Domnul în ziua învierii Sale. Aceste învăţături nu constituie o simplă rânduială formală, disciplinară; ele sunt un îndemn care ne călăuzeşte spre adâncimile vieţii duhovniceşti, către o mai vrednică sau, în orice caz, mai puţin nevrednică întâlnire cu Domnul.

Să intrăm deci de acum în Post, să ne pregătim a ne rândui sufletul cu seriozitate, să ne cercetăm cu atenţie mişcările inimii… Să ne cercetăm comportamentul nostru faţă de ceilalţi, faţă de noi înşine şi faţă de Dumnezeu. Facem noi, oare, în Biserică – aşa cum suntem

chemaţi să facem – ucenicia rugăciunii, a slăvirii lui Dumnezeu şi a ascultării poruncilor dumnezeieşti?

În acelaşi timp, să acordăm o mai mare atenţie decât o facem în mod obişnuit rânduielilor privitoare la trup ale postului. Ele sunt în aşa fel gândite încât să ne ajute să ne scuturăm de amorţeală şi de îngăduinţa faţă de slăbiciunile noastre, să ne trezim sensibilitatea şi vigoarea, să nu ne lăsăm pradă lenevirii şi să nu înţepenim în această dependenţă faţă de pământ, care

 împiedică orice înălţare către Dumnezeu.

Urmaţi aceste rânduieli, respectaţi-le curigoare de-a lungul întregii durate a postului, fiţi treji în aşteptarea venirii Domnului, îndepărtaţi orice pasivitate, rămâneţi în stare de veghe asemenea santinelei care aşteaptă venirea reginei sau a regelui său. Să ne amintim că a ne găsi în prezenţa lui Dumnezeu este onoarea cea mai mare şi cea mai sfântă de care ne putem bucura. Noi nu avem niciun „drept" în privinţa aceasta, ci este vorba pur şi simplu de o onoare, cea mai sublimă, pe care ne-o face Dumnezeu. Să avem deci un comportament vrednic de El! Amin.

Fragment dintr-o mărturisire de obşte

Doamne, stau în acest ceas înaintea Ta cu toată nelegiuirea mea, dar îmbrăcat cu harul Tău. Doamne, ca pe fiul risipitor, ca şi pe oaia cea pierdută, vino şi mă caută, iartă-mă şi mă tămăduieşte! Doamne, în fiecare clipă păcătuiesc înaintea Ta… Nu simt bucuria întâlnirii cu Tine, nu mă ostenesc să te caut!… O, Doamne, cu câtă uşurinţă înclin spre deşertăciunea vieţii, spre gânduri îndrăzneţe… Doamne, cât de greu îmi e să stau înaintea Ta în tăcere şi închinare, în singurătate şi rugăciune! O, Doamne, iartă-mă… Dacă Te-aş iubi cu adevărat, Te-aş căuta în fiecare clipă, aş tânji după Tine ziua şi noaptea, m-aş bucura de fiecare clipă de singurătate pentru a fi cu Tine – dar nu este aşa, Doamne!… Tu mi-ai dat viaţă, m-ai chemat să fiu prietenul Tău, ai coborât pe pământ ca să devii unul dintre noi, oamenii, unul din seminţia noastră, după trup. Tu ai murit pe Cruce, întâmpinând

 moartea mai înainte în agonia din grădina Ghetsimani. Doamne, ca răspuns la toate acestea, eu nu îţi pot aduce acea mulţumire care m-ar îndemna să-mi schimb viaţa, să vieţuiesc prin Tine, pentru Tine, pentru a da sens iubirii Tale… O, Doamne, dacă Te-aş iubi, Te-aş căuta, Ţi-aş sluji… Iartă-mi cuvintele mincinoase atunci când vorbesc despre viaţa mea. Doamne, ridică-mă!

Trupul meu este pătruns de harul pe care mi-l dai de a mă împărtăşi cu Tine. Întreaga mea viaţă este unită cu Tine prin Botez. Tu mi-ai trimis pe Duhul Tău cel Sfânt, cu care m-ai pecetluit prin darul mirungerii… O, Doamne, Tu ai zis ucenicilor Tăi că nimic nu ne poate despărţi de iubirea Ta: dă-mi, Doamne, să mă trezesc din moartea păcatului, a nesimţirii şi a stricăciunii! Doamne, izbăveşte-mă de uitare, de laşitate, de nerecunoştinţă, de împietrire!

O, Doamne, păcătuiesc înaintea Ta în fiecare clipă prin purtarea mea faţă de aproapele. Chiar Tu ai zis: „Ceea ce aţi făcut unuia dintre aceşti mai mici ai Mei, Mie Mi-aţi făcut”… O, Doamne, Tu crezi în noi, chiar dacă ştii despre noi toate; cât despre mine, eu nu sunt în stare să cred în fratele meu, în sora mea, în apropiaţii mei. Nu văd decât cele din afară. Ştiu, Doamne, că Tu crezi în ei, pe când eu rămân departe de această credinţă a Ta, de nădejdea neclintită pe care o nutreşti faţă de noi, şi rămân departe şi de iubire. O, Doamne, iartă-mă! Cât de săracă e dragostea mea, săracă până şi faţă de cei cărora îmi deschid inima, această inimă atât de rece şi calculată. Cât de mult cer din partea celor care sunt gata să mă iubească şi cât de zgârcit, de meschin sunt atunci când le dăruiesc dragostea mea! Din ceea ce am, nu dau aproape nimic, iar când e vorba să plătesc cu

 propria-mi viaţă, să mă jertfesc pentru celălalt, nici nu se poate pune problema! Tu ai poruncit fiecăruia dintre noi să avem cuvânt de mângâiere, de încurajare, cuvânt de bucurie, cuvânt întru adevăr, credinţă şi nădejde, cuvânt al iubirii Tale, dar noi nu avem asemenea cuvinte, eu însumi nu le am. Iar atunci când găsim aceste cuvinte, ele sunt lipsite de conţinut, sunt cuvinte goale. Da, Doamne, „făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător” (I Cor. 13, 1)!…

O, Doamne, păcătuiesc în fiecare clipă faţă de aproapele meu prin înşelăciune, ipocrizie, prin răceală, uitare, prin vrăjmăşie… Păcătuiesc în cele materiale, în cele duhovniceşti, păcătuiesc în toate, Doamne! Eu Te lipsesc, Doamne, de acela pentru care Ţi-ai dat viaţa: de păcătosul care cade pradă ispitei. Nu caut oaia cea pierdută, iar atunci când aceasta îmi iese în cale, o resping, o judec şi o condamn…

O, Doamne, Tu aştepţi de la mine, ca şi de la fiecare dintre noi, să ne purtăm cu trupul, cu duhul, cu inima, cu voinţa şi cu întreaga noastră fiinţă cu cucernicie, pentru că Tu eşti Cel ce ne-ai zămislit, Tu ne-ai răscumpărat, pentru că trupul nostru a fost pătruns de sfinţenia apelor Botezului, s-a împărtăşit cu Pâinea şi Vinul Euharistiei, din Trupul şi Sângele Tău… O, Doamne, am păcătuit împotriva trupului meu din negrijă, prin patimile mele! Am păcătuit împotriva sufletului meu prin mediocritate, prin ataşamentele pentru cele ale lumii, prin distracţii! Am păcătuit împotriva inimii mele, umblând pe căi întortocheate şi nelucrând spre curăţirea ei!… O, Doamne, nu mi se va da să te văd întru slavă, căci mi-am acoperit inima cu întunericul! Ea nu mărturiseşte cuvântul Tău, nu vibrează în prezenţa Ta, nu

se însufleţeşte la întâlnirea cu Tine, e moartă şi rece ca o piatră… O, Doamne, viaţa mea se desfăşoară doar la suprafaţă, mi-e teamă de tot ce mă poartă dincolo de limitele mele, mi-e teamă să fiu singur cu mine însumi, mi-e teamă de pustiul inimii, de adâncimi şi umbre. Dar Tu, Doamne, mă aştepţi în aceste adâncuri ale inimii… O, Doamne, eu ucid în mine fiinţa pe care Tu ai creat-o pentru viaţa veşnică. Iartă-mă şi fie-ţi milă de mine!

Iar noi, Biserica lui Hristos, comunitatea adunată aici în numele Tău, Doamne, nu suntem noi, oare, păcătoşi înaintea Ta? Pot, oare, oamenii cu adevărat să audă adevărul, să vadă dreptatea, să întâlnească iubirea, milostivirea, blândeţea, cumpătarea, îndelunga răbdare, iertarea şi credinţa în comunitatea noastră?… O, Doamne, noi Te judecăm după criteriile noastre, iartăne! Din pricina noastră numele Tău este defăimat… Iartă-ne, Doamne, iartă Biserica Ta care a uitat Cuvântul Vieţii şi care a renunţat a mai trăi… O, Doamne, trimite suflarea Duhului Tău cel Sfânt, mişcă adâncurile fiinţei noastre,

înnoieşte-ne prin puterea Ta, dacă e nevoie – cu frica Ta, dacă e cu putinţă – prin iubirea Ta...

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Maicii Tale, înnoieşte-ne, iartăne, curăţeşte-ne şi ne tămăduieşte! Dă-ne neputinţa dreptului Simeon, celui ce Te-a primit ca pe Izbăvitorul în braţele sale, dă-ne puterea Ta în locul puterilor noastre înşelătoare, fă-ne făpturi noi. Binevoieşte, Doamne, ca împărtăşirea cu Sfintele Tale Taine să nu ne fie nouă spre judecată, nici spre osândire!

Dă-ne nouă ca astfel să ne unim cu Prea Curatul Tău Trup şi Sânge, încât să fim una cu Tine în trup, în suflet şi în duh, împărtăşindu-ne cu veşnicia Ta şi

90

Taina Iertării. Taina Tămăduirii primind şi destinul Tău vremelnic de pe pământ... O, Doamne, Tu ne spui, precum ucenicilor Tăi Iacov şi Ioan: „Sunteţi voi pregătiţi să beţi Paharul pe care trebuie să-L beau şi să vă botezaţi cu Botezul cu care mă botez Eu?" (Marcu 10, 38). Dă-ne nouă, Doamne, să răspundem ca şi ei: „Suntem gata să ne unim cu Crucea Ta, să bem Paharul Tău, să ne cufundăm în groaza prin care Tu ai trecut, pentru mântuirea sufletului nostru şi pentru mântuirea aproapelui nostru! O, Doamne, primeşte-ne pe noi care ne pocăim şi ne mântuieşte!

Prea Sfântă Maică a Domnului, înalţă sfânta şi atotputernica ta rugăciune către Fiul tău şi Dumnezeul nostru, ca prin tine să ne mântuim! O, Stăpână, tu te-ai încredinţat desăvârşit lui Dumnezeu şi în tine s-a împlinit tot ceea ce El ne-a făgăduit. Roagă-te lui Hristos pentru noi, să ne înnoiască atât cât este cu putinţă măsurii noastre! Fie ca voia Lui să se împlinească întru noi, pentru ca, fără de minciună, din adâncul sufletului nostru înviat, să putem rosti rugăciunea Sa, invocându-L pe cerescul Părinte ca pe însuşi Tatăl nostru cel adevărat, noi, fiii şi fiicele Sale.

97

CUVÂNTĂRI DESPRE SPOVEDANIE15

Comuniune şi jertfă

În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin

Mulţi sunt cei dintre dumneavoastră care au venit să se

spovedească ieri sau acum câteva zile, înainte de a se împărtăşi cu Sfintele Taine. Aş dori de aceea să reflectaţi asupra unui lucru foarte important.

În Biserica primară nu se cunoştea spovedania particulară aşa cum se practică în zilele noastre. Oamenii veneau să-şi spovedească păcatele înaintea întregii comunităţi a fraţilor şi surorilor întru Hristos, pentru că simţeau – aşa cum şi noi azi ar trebui să simţim, chiar dacă înţelegem atât de puţin – că, atunci când un mădular păcătuieşte, întreg trupul comunităţii suferă, se răneşte, că oricare ar fi păcatul pe care-l săvârşesc eu, acesta prihăneşte şi contaminează întreg trupul. Ori de câte ori păcătuiesc împotriva vreunui frate sau vreunei surori, şi chiar împotriva mea, mă fac părtaş la Răstignirea lui Hristos. Pentru că El a venit în lume pentru a mântui pe cei păcătoşi. Orice păcătos este, într-o măsură mai mică sau mai mare, răspunzător pentru întruparea lui Hristos, pe care El a asumat-o spre a muri pentru noi.

11 Predici rostite în perioada septembrie-octombrie 1999, la Catedrala Ortodoxă din Londra.

Taina Iertării. Taina Tămăduirii în Biserica primară oamenii aveau un puternic duh comunitar, de aceea, când se săvârşea un păcat, acesta era mărturisit înaintea întregii comunităţi. De asemenea am cunoştinţă de două comunităţi din Rusia, din perioada primelor zile ale Revoluţiei, ai căror duhovnici obişnuiau ca, atunci când cineva venea la spovedanie, să îi adune laolaltă pe toţi fiii lor duhovniceşti, iar spovedania se făcea cu voce tare înaintea tuturor. Duhovnicul, aflându-se în mijlocul comunităţii ca prieten al Mirelui, era înzestrat cu puterea de a ierta sau de a lega – căci Hristos a dat această putere ucenicilor Săi. Când păcătosul sfârşea mărturisirea fărădelegilor sale, aceşti îndrumători duhovniceşti se adresau comunităţii spunând: „Aţi auzit acum. Sunteţi gata să purtaţi povara păcatelor lui, sunteţi pregătiţi să-l asumaţi, ca pe un frate prea iubit sau ca pe o soră, sunteţi conştienţi că îi împărtăşiţi mizeria? Dacă sunteţi pregătiţi să-l asumaţi cu toată inima, deplin, fără rezerve, în numele lui Hristos, eu pot să-i dăruiesc iertarea. Dacă refuzaţi acest lucru, eu nu voi putea să o fac şi,

în acelaşi timp, veţi fi răspunzători înaintea lui Dumnezeu pentru a fi respins pe cel pentru care Hristos şi-a dăruit viaţa”.

Aceasta era şi atitudinea Bisericii primare care-şi deschidea astfel inima înaintea întregii comunităţi. Acest lucru a fost posibil atâta timp cât comunitatea a fost mică, pe vremea persecuţiilor, şi atâta timp cât a fi mădular al Trupului lui Hristos însemna un act de eroism. Dar când Biserica a fost recunoscută de stat, când a fi membru al Bisericii nu mai reprezenta un pericol ci, dimpotrivă, era chiar un avantaj, atunci o asemenea mărturisire nu a mai fost posibilă, pentru că nu era primită de oameni în stare să considere păcatul

fratelui ca pe propriul lor păcat, purtându-şi unii altora rănile şi neputinţele. Prin urmare aşa s-a introdus spovedania individuală.

Aveţi o oarecare experienţă despre ceea ce poate fi această spovedanie de obşte de la acele reculegeri duhovniceşti când preotul, după ce s-a rugat cu voi, stând înaintea lui Dumnezeu dimpreună cu voi, îşi face propria spovedanie înaintea Domnului cu voce tare. Voi participaţi la spovedania lui personală, putând să vă identificaţi cu el atunci când el îşi asumă să vă împărtăşească neputinţa şi starea lui de păcătoşenie, precum şi nevoia sa de iertare. Aceasta e o mică experienţă, dar va trebui să învăţăm să ne împărtăşim unii altora povara păcatelor noastre.

Mi-amintesc povestea unui ofiţer rus care a venit la un congres al tinerilor în anul 1920 şi, vrând să se spovedească, i-a spus preotului că putea să înşiruie toate păcatele pe care le-a săvârşit, dar inima îi era împietrită şi rece şi nu simţea nimic în legătură cu aceasta. Putea întocmi o listă întreagă, dar nu putea vărsa nicio lacrimă. Atunci preotul – este vorba de Părintele Alexandru Elcianinov – i-a cerut să nu se spovedească la el, ci, în dimineaţa următoare, când se va sluji Sfânta Liturghie, să iasă din rânduri şi, înainte de a începe slujba, în faţa tinerilor participanţi la acel congres, adunaţi acolo, să se spovedească aşa cum intenţionase cu o zi înainte să o facă în prezenţa preotului.

Acest om, simţind nevoia disperată a învierii sale din morţi – căci era mort în inima sa – ieşi deci şi explică ceea ce avea de gând să

facă. Se aştepta ca lumea să se îngrozească, îndepărtându-se de el, dar, dimpotrivă, a simţit că toţi cei de faţă se îndreptau către el cu simpatie.

94

Taina Iertării. Taina Tămăduirii m împreună pătimire, şi unire. A început să-şi rostească spovedania şi numai s-a frânt, izbucnind în lacrimi. Aşa s-a izbăvit.

Prin urmare, atunci când ne ducem la spovedanie, să nu ne mulţumim doar să venim la preot pentru ca, în prezenţa lui, să-l vorbim Domnului Iisus Hristos, Care stă de faţă, purtând rănile răstignirii, la care şi noi am adăugat rănile păcatelor noastre. Ci să ne întoarcem către fiecare dintre cei pe care i-am rănit de la ultima spovedanie sau poate cu mult, mult timp înainte, să ne deschidem inima, să spunem adevărul, să-i acordăm în inima noastră celuilalt iertarea, să tămăduim acel mădular al Trupului lui Hristos pe care l-am rănit uneori aproape de moarte şi abia apoi să venim la preot ca să ne mărturisim păcatele înaintea lui Iisus Hristos cel Răstignit şi să primim, în numele Domnului, iertarea păcatelor noastre pentru care ne-am pocăit cu adevărat. Amin.

Miracolul întâlnirii dintre om şi Dumnezeu

În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin

Mi s-a cerut să vorbesc despre spovedanie în predicile mele, astfel că aceasta este a doua predică pe această temă.

Când mergem la spovedanie, venim să ne întâlnim faţă către faţă cu un Prieten, nu ca să fim judecaţi şi osândiţi, nu cu groaza în suflet pentru ceea ce s-ar putea întâmpla. Venim la Cel care, fiind Dumnezeu dincolo de suferinţă, de moarte, a ales, din iubire pentru noi, să se facă Om, să ia asupra Sa întregul nostru destin

95

Mitropolit Antonie de Suroj omenesc şi să-şi dea viaţa pentru noi.

Atât viaţa cât şi moartea Lui sunt pentru noi o mărturie a iubirii lui Dumnezeu pentru noi. El ne iubeşte atât de mult, încât putem să ne apropiem de El fie că suntem buni, fie că suntem răi, nădăjduind că ne va primi cu braţele deschise; iar dacă cineva trebuie să plângă pentru nevrednica noastră stare şi pentru păcatele noastre, acela este El,

Domnul, Care face aceasta din compătimire, din milă, din iubire, căci – precum a spus unuia dintre sfinţi, descoperindu-Se lui – dacă ar fi un singur păcătos în toată lumea, El ar fi gata să se facă din nou Om şi să moară pentru el, fiindcă n-ar îndura gândul că cineva ar rămâne supus pierzaniei.

Acesta este Dumnezeu, Hristos, către care venim la spovedanie – Cel care. Se deschide nouă cu toată viaţa şi cu toată moartea Sa; Cel ce ne aşteaptă să venim la El pentru a fi tămăduiţi, mângâiaţi, sprijiniţi, iar nu judecaţi sau osândiţi.

Să vedem acum care este rolul preotului? în rugăciunea care se citeşte înainte de spovedanie preotul spune: „Nu sunt decât un martor”. Ce înseamnă aceasta oare? Martor la ce? Al faptului că ai venit? Asta nu ar fi de ajuns. Dar să ne gândim cine sunt martorii: ei intervin cu ocazia unor incidente. Te afli pe stradă când survine un accident şi vei fi întrebat ce s-a întâmplat. Nu vei fi de partea unora sau a altora. Vei relata numai ceea ce ochii tăi au văzut. Rămâne altora să judece şi să afle răspuns.

Mai sunt şi alte forme de mărturie. Se întâmplă ca vreun prieten al nostru să fie chemat la judecată, iar noi venim să îl apărăm şi să aducem mărturie pentru el, ca să-l salvăm. Acesta este un alt mod de a mărturisi.

Apoi este mărturia despre care vorbeşte Sfânta Evanghelie când se referă la Sfântul Ioan Botezătorul, prietenul Mirelui, cel care vine la nuntă, invitat atât de Mireasă cât şi de Mire, pentru că el este cel mai apropiat de amândoi. El este acolo pentru a fi părtaş la bucuria lor, la miracolul întâlnirii lor, la minunea binecuvântării ce se va pogorî asupra lor, făcând din doi unul, unindu-i pentru totdeauna şi de nedespărţit în taina iubirii veşnice, a iubirii dumnezeieşti pe care o împărtăşeşte cu ei.

Aceasta este poziţia preotului. El este chemat de către Hristos să dea mărturie înaintea persoanei care se spovedeşte, a păcătosului, de faptul că este iubit, că Hristos stă de faţă, că El nu are nicio altă dorinţă sau intenţie decât mântuirea şi bucuria veşnică a celui care, iată, a

venit.

Totodată preotul, în numele celui ce se pocăieşte, se pune înaintea Domnului spunând: „Hristoase Doamne, Dumnezeul nostru, acest om a păcătuit, cu adevărat. Dar iată, el se încredinţează Ţie, crede în Tine. Noi toţi îl iubim cu aceeaşi iubire cu care Tu îl iubeşti. Suntem gata să ne dăm viaţa pentru ca el să-şi afle liniştea şi bucuria şi să se împace şi să se unească cu Tine, Domnul nostru, Dumnezeul nostru, Mântuitorul şi Preaiubitul nostru”.

Când vei veni data viitoare la spovedanie, fii cu luare aminte la toate acestea! Gândeşte-te la felul în care te înfăţişezi: nu cu teama de a fi pedepsit sau respins, ci cu inima deschisă pentru a deşerta înaintea Domnului tot răul şi tot ce e îndoielnic în această inimă. Iar Hristos te va primi. Această spovedanie ar putea fi pentru El o nouă răstignire, însă El o primeşte, nu o va lepăda. El nu

te respinge. Vino, deschide-ţi inima, grăieşte-l sincer tot adevărul, ştiind că eşti iubit dincolo de orice judecată, până la jertfă şi moarte: moartea Lui şi viaţa ta – viaţă vremelnică şi viaţă veşnică. Amin.

Pocăinţă şi bucuria împăcării

În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin

Ca o continuare la cuvântarea mea despre spovedanie, aş dori să spunân primul rând că spovedania este o întâlnire şi o împăcare.

Este întâlnirea noastră cu Hristos, a Cărui dragoste pentru noi nu are margini şi care ne iubeşte cu toată viaţa Lui şi cu toată moartea Lui, Care nu ne părăseşte niciodată, dar pe care noi, uneori sau poate chiar adeseori, ÎI părăsim. Este o întâlnire care poate fi o reală bucurie atunci când, într-un oarecare răstimp, nu ne-am despărţit prin nimic de Hristos, când prietenia noastră a rămas curată, integră, când această prietenie nu a fost umbrită de necredincioşie. În acest caz putem veni către Hristos cu bucurie, fericiţi, putem să venim la spovedanie şi să spunem: „Doamne! Îţi mulţumesc pentru prietenia Ta, pentru dragostea Ta, Îţi mulţumesc pentru tot ceea ce eşti. Îţi mulţumesc că îmi îngădui să mă apropii de Tine; îţi mulţumesc pentru

tot. O, bucuria mea! O, fericirea mea! Primeşte-mă şi mă binecuvântează ca să mă împărtăşesc cu Sfintele Tale Taine, să mă unesc cu Tine mai desăvârşit, pentru ca bucuria mea să fie încă mai desăvârşită”.

Aşa ceva este posibil. Poate că nu de multe ori. Dar câteodată o astfel de întâlnire poate să ne umple

 viaţa, să fie o insuflare pentru tot restul vieţii, dându-ne puterea de a trăi.

De cele mai multe ori însă venim către Hristos după ce am fost oarecum despărţiţi de El. Uneori nu a fost o despărţire răutăcioasă sau împotrivitoare; neam despărţit de El pentru că L-am uitat, pentru că viaţa ne-a copleşit şi nu am mai avut vreme să ne mai aducem aminte de El. Viaţa era aşa de tumultuoasă. Şi deodată ne-am amintit că dincolo de tot ceea ce a însemnat pentru o vreme bucuria ca rod al ostenelii şi al inspiraţiei noastre, dincolo de toate acestea este Hristos, acest Prieten care nu ne uită niciodată, de lângă care am plecat şi care acum este singur. Atunci trebuie să ne grăbim să alergăm către El şi să-i spunem: „Doamne iartă-mă. Viaţa m-a copleşit, m-am lăsat purtat de val de la una la alta, m-am împovărat cu multe probleme şi m-am lăsat ademenit de grijile vieţii. Primeşte-mă înapoi la Tine. Ştiu bine că acest entuziasm este superficial şi că singurul lucru care contează este prietenia”. Dar înainte de a putea spune aceasta, trebuie să ne punem o întrebare: „Este, oare, adevărat că prietenia mea cu Hristos este îndeajuns de profundă încât vremelnica mea uitare nu o poate umbri sau distruge?...”

Dacă am păcătuit înaintea lui Dumnezeu, am păcătuit prin necredincioşie, deci nu prin ceva neînsemnat, ci prin ceva profund. Poate să fi fost un singur moment în care să ne fi despărţit, dar cu consecinţe foarte profunde. Vă aduceţi aminte ce s-a petrecut când Hristos s-a confruntat cu cei care-L acuzau pe nedrept. O slujnică a venit la Petru şi a spus: „Şi acesta era cu El!” Atunci Petru s-a înfricoşat de ceea ce i s-ar fi putut face pentru că fusese cu Hristos şi a

 început să se jure: „Nu, nu-L cunosc

pe acest om!” După aceea nu a mai fost în stare să stea în acea curte şi să-L privească prin fereastră pe Hristos (îndurând nedreapta judecată). În acea clipă Hristos a întors capul şi l-a privit pe Petru. Atotcunoscătorul Fiu al lui Dumnezeu nu auzise cu urechile Sale cele rostite de Petru, dar cuvintele aceluia II loviseră în adâncul sufletului. Unul dintre cei mai apropiaţi ucenici ai Săi declarase că nu-L cunoaşte şi că nici nu dorea să iI cunoască, pentru că el prefera viaţa, liniştea. Acea privire l-a atins pe Petru în adâncul sufletului, încât a început să plângă cu amar şi a ieşit afară. A fost doar un moment de deplină şi înfricoşătoare lepădare...

Mai târziu, când Maria Magdalena L-a întâlnit pe Mântuitorul în grădină, după înviere, El a înştiinţat-o: „Mergi la ucenicii Mei şi la Petru şi spune-le că am înviat” Dar a vorbit astfel pentru că Petru nu se mai considera pe sine ca unul dintre ucenici; el era acum un trădător; se lepădase de Hristos. De aceea Hristos l-a pomenit în mod special, pentru ca el să ştie că nu este respins. Ucenicii fugiseră de teamă, dar nu se lepădaseră de Hristos, pe când el fugise şi 11 trădase; iubirea lui Hristos însă l-a susţinut cu fermitate, astfel încât el L-a putut întâlni faţă către faţă pe Hristos, a putut cădea la picioarele Lui, cerându-i iertare, ştiind că este iubit aşa cum fusese iubit în vremurile de credincioşie.

Sunt momente când venim la spovedanie pentru că vrem să reînnoim apropierea care într-o oarecare măsură s-a zdruncinat. În aceste momente trebuie să venim la Hristos ştiind că suntem iubiţi cu toată viaţa şi cu toată moartea Lui, că suntem iubiţi pentru totdeauna, până în adâncul inimii noastre; că suntem

700

Taina Iertării. Taina Tămăduirii primiţi, dar, pentru a deveni din nou prieteni, trebuie să ne deschidem sufletele şi să-l spunem Lui totul, pentru ca El să ştie de la noi ceea ce nu merge şi ceea ce pune piedici prieteniei noastre. Pentru a ne spovedi nu trebuie să recurgem la o listă de păcate, nu ar trebui nici măcar să cercetăm Sfânta Scriptură pentru păcatele pe care am fi putut să le săvârşim; trebuie numai să ne punem această întrebare: prin ce am păcătuit eu personal înaintea lui Dumnezeu; în ce m-am arătat a-l fi necredincios?

Ca să putem face asta, trebuie în primul rând să ne cercetăm conştiinţa şi să ne întrebăm ce anume am preferat în locul lui Hristos? Nu vă voi da o listă, dar fiecare dintre noi poate să spună: da, în locul apropierii de Hristos am preferat aceasta sau cealaltă – spre ruşinea mea.

În afară de asta, putem să ne mai întrebăm: ce sunt eu în cea mai mare parte a timpului? Pentru a face aceasta putem să luăm şi Sfânta Scriptură şi să marcăm în ea nu acele pasaje care ne acuză, ci cele despre care putem spune – precum şi ucenicii spuneau mergând cu Hristos spre Emaus: „Nu ardeau inimile în lăuntrul nostru când El grăia cu noi pe cale?"

Cercetaţi deci în Evanghelie acele pasaje care v-au făcut inima să ardă, chiar şi pentru o clipă, care v-au atins în adâncul inimii, pasaje care v-au făcut să simţiţi că voi şi Hristos împărtăşiţi aceleaşi sentimente, aceleaşi gânduri, că sunteţi una – da, că suntem una cu El.

Într-adevăr sunt pasaje despre care putem spune că gândurile Lui sunt gândurile noastre, că simţămintele Lui sunt simţămintele noastre, că suntem una cu El, că suntem una cu El în acel moment. Iar când descoperim

707

Mitropolit Antonie ut; Suroj că am profanat acel moment, că l-am călcat în picioare, că ne-am îndepărtat de Hristos, că eram una cu El şi că L-am părăsit – înseamnă că am renunţat poate la puţinul, dar unicul şi cel mai sfânt lucru din noi. Într-un anumit sens nu are prea mare importanţă faptul că am încălcat nişte reguli, ci că am profanat în cel mai înfricoşător mod unitatea noastră cu Cel iubit, cu Cel care ne iubeşte. Ar trebui să recitim aceste pasaje, să ne judecăm pe noi înşine raportându-ne la ele, necăutând în ce fel ne-am făcut vinovaţi, ci la modul în care neam pierdut credincioşia, prietenia, iubirea noastră, încrederea în El; pentru că Hristos nu. Se schimbă; noi suntem cei care L-am părăsit.

Aceste lucruri trebuie aduse la spovedanie. Poate fi cu adevărat înfricoşător faptul că noi suntem cei care L-am lepădat…

De aceea, atunci când ne pregătim pentru spovedanie, să ne punem următoarea problemă: spovedania este întâlnirea cu prietenul

cel mai apropiat, cu Preaiubitul, cu Cel cu care vrem să fim una, nedespărţiţi, pentru totdeauna, în chip deplin, în adâncurile noastre. Noi însă am profanat această prietenie iar inima, memoria şi mintea mărturisesc aceasta, atunci când ne amintim acele pasaje care au făcut să ardă inima în noi, când mintea ne devine mai limpede, când voinţa purcede către cele bune, iar trupul dobândeşte linişte, uitând că este carne și devenind trup, zidire sfântă – sfântă pentru că prin Botez s-a unit cu umanitatea lui Hristos, prin Mirungere a devenit vas al Duhului Sfânt, iar prin împărtăşire cu Sfintele Taine a devenit Trupul lui Hristos, chiar dacă în chip încă nedesăvârşit.

102

Taina Iertării. Taina Tămăduirii

Această conştiinţă ar trebui să o avem la spovedanie. Fie ca Domnul să ne dea să mergem pe această cale, să fim în stare să ne pocăim şi să regretăm nu doar un păcat de pe o listă, pe care l-am săvârşit în treacăt, ci ceea ce s-a rupt în prietenia mea, în unirea mea cu Hristos, Mântuitorul, Prietenul, Preaiubitul.

Iertare şi tămăduire

În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin

Este pentru a patra oară când vorbesc despre spovedanie şi aş dori să vorbesc despre taina iertării. După cum v-am spus şi altă dată, atunci când venim la spovedanie, ne aflăm în prezenţa lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu nu este un judecător. El este Mântuitorul nostru. Dumnezeu este Prietenul nostru, Cel care ne-a iubit până într-atât încât şi-a dat viaţa pentru noi, pentru a ne izbăvi de osândă şi pentru ca noi să credem în Iubirea Lui. Venim deci la El ca la un Prieten şi ca la un Mântuitor.

Ne spovedim Lui, ne deschidem Lui inima şi, aşa cum am încercat să vă explic şi cu alte ocazii, Îi spunem tot ce ne desparte de El; nu e vorba de o listă de păcate, ci de tot ceea ce simţim în inimă că ne desparte de El; e vorba de necredincioşia noastră, pentru că în ciuda cuvintelor de iubire şi de adorare pe care I le adresăm, ne purtăm totuşi în aşa fel încât Il pironim din nou pe cruce. Minţim şi creăm o lume în care doar moartea poate să învingă. Îl respingem pe aproapele nostru şi singuri ne închidem drumul către împărăţia lui

Dumnezeu, deoarece dacă nu putem spune „Tatăl
103
Mitropolit Antonie de Suroj nostru” în loc de „Tatăl Meu”, nu poate fi loc pentru noi în împărăţia Lui.

Aşa că cerem iertare de la Domnul – dar nu o iertare formală, un cuvânt ce ar spune „Nu ai fost vrednic de prietenia Mea, dar sunt mărinimos şi te iert”. Nu, nu despre asta e vorba. Noi nu cerem o astfel de iertare, ci căutăm mai curând o reală împăcare, prin care ne deschidem inima înaintea lui Dumnezeu, spunându-l tot adevărul care trebuie spus şi prin care îi dezvăluim toate chipurile în care l-am fost necredincioşi, nu numai în mod direct Lui, ci necredincioşi şi aproapelui nostru, prietenilor noştri, rudelor şi tuturor celor care ne înconjoară. De asemenea îi dezvăluim şi atitudinea noastră dispreţuitoare, plină de indiferenţă, cu care am tratat lumea pe care El a plăsmuit-o – lume pe care atât de mult a iubit-o, încât a chemat-o întru fiinţă.

După aceasta, aşa cum am mai spus, trebuie să-l cerem împăcarea. „Să fim din nou prieteni, Doamne. Ştiu că încă nu m-am schimbat, însă doar prietenia Ta atotiubitoare şi de nezdruncinat poate să-mi dea un imbold pentru a mă schimba. Dacă mă vei respinge, dacă îmi vei întoarce spatele, nu voi avea niciun motiv să mă schimb”.

Orice s-ar întâmpla în lumea ce va să vie, aici, în această lume, sunt un condamnat. Singurul motiv pentru care aş putea să mă schimb este că Domnul a spus „în ciuda a toate, Eu rămân Prietenul tău şi te iubesc cu toată viaţa şi moartea Mea. Nu aştept de la tine o schimbare totală şi imediată, dar aştept să te schimbi, pas cu pas. Ţine-te de Mine, te voi sprijini, te voi ajuta şi te voi ocroti, te voi călăuzi şi te voi întări – dar tu, schimbă-te. Şi când vei primi iertarea de la
104
Taina Iertării. Taina Tămăduirii preot în numele Meu, să nu îţi închipui că trecutul nu mai există. Trecut nu va mai fi doar atunci când vei deveni atât de străin de acest trecut, încât nu îţi va mai aparţine”.

Ar putea părea foarte ciudat, dar noi toţi trăim o viaţă foarte complexă. Îmi amintesc de o bătrână care a venit la mine şi mi-a spus că nu ştie cum să-şi mai trăiască viaţa. Îşi petrecea toate nopţile

bântuită de coşmaruri care îi aminteau tot răul pe care-l făcuse de-a lungul vieţii sale. S-a dus la un doctor care i-a prescris medicamente, dar care i-au făcut şi mai rău, transformându-i visele în halucinaţii. Ce putea face? I-am spus: „Ia aminte, Dumnezeu nu ne dă să trăim doar o dată în viaţă unele întâmplări sau încercări, ci ne dă să le retrăim iară şi iară, până ce tot răul va fi îndepărtat. Când trebuie să facem faţă acestui rău din trecut, trebuie să ne punem întrebarea: acum, cu experienţa de viaţă pe care am dobândit-o, aş mai putea fi persoana care am fost odată? Aş mai putea rosti acele cuvinte ucigătoare sau aş mai face acele fapte rele? Şi dacă poţi răspunde cu sinceritate: Nu, cu tot ce am învăţat de la viaţă, dacă aş fi pus acum în aceeaşi situaţie, nu aş mai face acelaşi lucru, şi dacă poţi spune: Doamne, iartă-mă în special pentru acel moment din trecutul meu, atunci să ştii că eşti liber. Dacă poţi spune aceasta din toată inima, cu toată sinceritatea şi cu tot adevărul care este în tine, atunci acest trecut nu se va mai întoarce la tine, el nu îţi va mai aparţine”.

Aşa s-a întâmplat cu această femeie. Şi aşa se întâmplă cu fiecare dintre noi. Nu putem să ne eliberăm într-o clipă de trecut. Trebuie să renunţăm la răul din el. Trebuie să ne întoarcem către Hristos, Dumnezeul

nostru, să-l făgăduim că ne vom strădui să păstrăm credincioşia, cerându-l ajutorul şi apoi pas cu pas să ne eliberăm de acest trecut. Asta nu înseamnă că prin spovedanie nu suntem iertaţi, pentru că a fi iertat înseamnă să fii asumat cu iubire şi tandreţe de către cineva care totuşi nu va uita niciodată slăbiciunile şi nereuşitele tale, căci a uita ar însemna a ne expune aceloraşi ispite fără nicio ocrotire.

Îmi amintesc de o femeie care a fost multă vreme tratată în spital de alcoolism şi care s-a întors la casa ei tămăduită. Pentru a-i sărbători reîntoarcerea în familie, s-a pus o sticlă de vin pe masă iar aceasta a însemnat sfârşitul, pentru că ai ei crezuseră că se vindecase şi nu realizaseră că era încă destul de vulnerabilă.

Aşa se întâmplă şi cu noi atunci când primim iertare de la Dumnezeu. Nu mai suntem înstrăinaţi de Dumnezeu, nu mai e nimic

care să ne despartă atâta timp cât e vorba de iubire – de iubirea Lui pentru noi şi cât timp există în noi dorul de El. Dar trebuie să ne străduim să ne schimbăm, să ne înnoim, să devenim făpturi noi cu ajutorul Lui. Iertarea nu şterge trecutul, ci îl tămăduieşte prin împreună lucrarea dintre Dumnezeu şi noi.

Deci în acest duh să venim la spovedanie. Să ne mărturisim Domnului zilnic, cu sinceritate, să ne deschidem inimile, să facem pace cu El, să ne reîmpăcăm, ştiind că împăcarea înseamnă să-l făgăduim credincioşie, să ne luptăm cu noi înşine, cu răul din noi, să ne luptăm pentru oamenii din jurul nostru pe care îi rănim, să ne luptăm pentru Dumnezeu pe care îl răstignim.

Să reflectăm asupra acestui lucru, iar când vom veni la spovedanie rugăciunea de dezlegare va avea o

706

Taina Iertării. Taina Tămăduirii reală semnificaţie, anume restabilirea prieteniei care din partea lui Dumnezeu nu poate fi în veci frântă, dar pe care noi oamenii am destrămat-o, şi care acum este refăcută în intenţie. Iar această intenţie trebuie să însemne hotărâre şi hotărârea trebuie să fie faptă şi viaţă nouă în noi. Amin.

707

Fragment din postfaţa la ediţia franceză

Mitropolitul Antonie s-a născut la Lausanne, la 19 iunie 1914. Prima copilărie şi-a petrecut-o în Persia, unde tatăl său era membru al corpului diplomatic imperial al Rusiei. Mama sa a fost sora celebrului compozitor Scriabin.

În urma Revoluţiei din Rusia, familia sa a fost nevoită să părăsească Persia, ajungând în cele din urmă la Paris în 1923, unde tânărul Andrei şi-a făcut studiile, luându-şi licenţa în fizică, chimie şi biologie, iar doctoratul în medicină la Universitatea Sorbona din Paris.

În 1939, înaintea plecării sale pe front ca medic chirurg al armatei franceze, s-a călugărit în taină. În timpul celui de al doilea război mondial a slujit ca ofiţer în armata franceză, apoi în calitate de chirurg într-unul din spitalele Parisului, iar în timpul ocupaţiei germane a intrat în rândurile Mişcării de Rezistenţă, lucrând ca medic

chirurg. În 1943 a fost tuns în monahism, primind numele de Antonie. La încheierea războiului a continuat să lucreze ca medic în Paris până în 1948, când a fost hirotonit preot. În 1949 a fost trimis în Anglia ca preot al Frăţiei Sfântul Alban şi Sfântul Serghie, fiind numit vicar al Patriarhiei Ruse din Londra în 1950.

În 1957 a fost uns episcop, iar în 1963 i-a fost încredinţată demnitatea de Mitropolit al Bisericii Ruse din Marea Britanie şi Irlanda. Apoi a fost numit exarh al Patriarhatului Moscovei. La cererea sa, a fost eliberat din această demnitate în 1974, după care s-a dedicat în întregime împărtăşirii hranei duhovniceşti turmei de credincioşi din dioceza sa, care, sub a sa îndrumare, a

708

cunoscut o remarcabilă creştere şi răspândire atât pe teritoriul Marii Britanii, cât şi printre toţi cei care au venit să caute la el ajutor şi un sfat ziditor.

Mitropolitul Antonie nu a redactat niciodată nimic, dar se pregătea întotdeauna înaintea cuvântărilor sale. Tot ce s-a editat a luat naştere pornind de la un cuvânt adresat în mod direct unui auditoriu – nu înaintea unei mulţimi anonime, ci a unei persoane precise, a „omului de pe stradă", care deseori suferă, fără să ştie, de o foame spirituală şi de nevoia de a intra prin rugăciune în comuniune cu Dumnezeu.

Privirea pe care Mitropolitul o aşterne asupra temei pocăinţei, a spovedaniei şi a împărtăşirii, este uluitor de pătrunzătoare, de vie, de înrădăcinată în tradiţia Părinţilor privitoare la nevoinţa rugăciunii şi reflectă adâncimea trăirii sale personale.

Deseori credinţa noastră se aprinde în prezenţa oamenilor pe care-i întâlnim şi a căror credinţă puternică străluceşte în ei ca o sclipire vie şi-i înflăcărează pe toţi cei din jurul lor.

Michel Evdokimov

109

CUPRINS

c-da 28. nr. coli 7. formal A5 – 61/86
Tipărită la Tipografia Arhiepiscopiei Ortodoxe Alba Iulia